

UTJECAJ DRUŠTVENIH MREŽA NA DOBROBIT UČENIKA OSNOVNOŠKOLSKOG OBRAZOVANJA IZ PERSPEKTIVE UČITELJA

Klapež, Ana

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:988224>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-03**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

DIPLOMSKI RAD

UTJECAJ DRUŠTVENIH MREŽA NA DOBROBIT
UČENIKA OSNOVNOŠKOLSKOG OBRAZOVANJA
IZ PERSPEKTIVE UČITELJA

ANA KLAPEŽ

Split, 2022.

Odsjek za učiteljski studij

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij

UTJECAJ DRUŠTVENIH MREŽA NA DOBROBIT
UČENIKA OSNOVNOŠKOLSKOG OBRAZOVANJA
IZ PERSPEKTIVE UČITELJA

Student:

Ana Klapež

Mentor:

izv.prof.dr.sc. Morana Koludrović

Split, srpanj, 2022.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Mediji	2
2.1. Što su mediji?	2
2.2. Utjecaj medija na djecu	4
3. Društvene mreže.....	10
3.1. Facebook	13
3.2. YouTube.....	14
3.3. WhatsApp.....	15
3.4. Instagram.....	16
3.5. Snapchat	17
3.6 TikTok.....	18
3.7. Edmodo	20
4. Uloga učitelja i škole u medijskom opismenjavanju učenika	21
5. Metodologija istraživanja.....	25
5.1. Cilj i problemi istraživanja.....	25
5.2. Postupak, instrumenti i uzorak istraživanja.....	25
6. Rezultati i rasprava.....	27
6.1. Stavovi učitelja o učestalosti i načinima korištenja društvenih mreža u svakodnevnom životu učenika	27
6.2. Mogućnosti i načini korištenja društvenih mreža u svakodnevnom odgojno – obrazovnom procesu	30
6.3. Stavovi nastavnika o utjecaju društvenih mreža na socijalne odnose među učenicima	33
6.4. Stavovi učitelja o pozitivnom i negativnom utjecaju društvenih mreža na učenika	36
7. Zaključak.....	38
8. Literatura	40
9. Sažetak	51

1. Uvod

Korištenje društvenih mreža naglo je poraslo u posljednjem desetljeću. Sve je veći broj pojavljivanja novih društvenih mreža na tržištu koje žele privući nove korisnike. Stoga je istraživanje uloge i učestalosti korištenja društvenih mreža sve aktualnija tema znanstvenih istraživanja. Čak se i na samim društvenim mrežama vode rasprave o prednostima i štetnostima (prekomjernog) korištenja društvenih mreža, njihovog utjecaja na ljude, a posebno na djecu i mlade.

S obzirom na to da djeca vole proučavati nove stvari, otkrivati i istraživati, ne čudi da su im društvene mreže zanimljive. Ipak, uz zabavu, istraživanje i otkrivanje novih stvari, one mogu biti i iznimno opasne. Stoga su sve veći zahtjevi cjelokupnog odgojno-obrazovnog sustava da pronade primjerene načine kako djeci osvijestiti da se medijski opismenjavanju, kritički promišljaju o medijskim sadržajima koje nalaze na društvenim mrežama te da ih odgovorno i sigurno koriste.

Upravo zbog toga glavni cilj ovog rada bio je razmotriti mišljenja učitelja o utjecaju društvenih mreža na dobrobit učenika u osnovnoškolskom obrazovanju. Željelo se istražiti koje su najpopularnije društvene mreže među učenicima te koriste li nastavnici u komunikaciji s učenicima neku društvenu mrežu. Zatim se željelo doznati mišljenje učitelja o uvođenju dodatnih aktivnosti u nastavni proces putem kojih će učenici sustavnije učiti o društvenim mrežama te prednostima i manjkavostima uporabe društvenih mreža kod djece.

U teorijskom dijelu rada definirat ćemo što su mediji, kako mediji utječu na djecu, koje su prednosti i nedostaci medija na djecu. Također ćemo definirati što su zapravo društvene mreže, koja je njihova uloga, koliko su zastupljene u životima mladih i pomažu li u nastavnom procesu. Navest ćemo neke od najpopularnijih društvenih mreža među djecom, objasniti i analizirati njihovu svrhu, rezultate istraživanja o njihovoj popularnosti kod djece, njihove pozitivne i negativne strane, a jedno poglavlje bit će posvećeno ulozi škole i učitelja u medijskom opismenjavanju učenika.

Nakon teorijskog dijela slijedi istraživački dio rada u kojem smo htjeli ispitati i analizirati stavove učitelja o utjecaju društvenih mreža na dobrobit učenika osnovnoškolskog obrazovanja.

2. Mediji

2.1. Što su mediji?

Mediji su oduvijek predstavljali veliku ulogu u društvu. Prenošenje vijesti, sve do izuma pokretnog tiskarskog stroja u 15. stoljeću, odvijalo se uglavnom usmenom predajom. Tiskarski stroj Johannesa Gutenberga omogućio je masovnu proizvodnju tiskanih medija. Tim izumom, uvelike se olakšalo proizvesti pisani materijal, a nove tehnologije prijevoza omogućile su da tiskane vijesti dopru do široke publike. Daljnim napretkom medijske proizvodnje 1810. godine kada je Koenig povezo parni stroj s tiskarskim strojem, povećala se industrijalizacija tiskanih medija. Tako su do 1930-ih mnoge tiskare mogle objavljivati 3000 stranica na sat, što je znatno više od 480 stranica iz 1810. godine. U prvim desetljećima 20. stoljeća pojavljuje se prva velika netiskana forma medija, radio. Radijski aparati imali su neviđenu sposobnost omogućavanja velikom broju ljudi da slušaju isti događaj u isto vrijeme. Radio je svoju popularnost držao sve do pojave televizije 1950-ih. Pojavom televizije, radio, kino i kazalište izgubili su na važnosti jer je televizija omogućila gledateljima da se zabavljaju uz zvuk i pokretne slike u svojim domovima (Briggs i Burke, 2005). Može se reći da je 20. stoljeće ostavilo velike tragove u razvoju medija, a prijelazi s jedne tehnologije na drugu uvelike su utjecali na medijsku industriju. S obzirom na to da je danas prijenos informacija mnogo brži nego što je nekada bio, iz godine u godinu nastaju novi oblici medija koji traže svoje nove korisnike. Kako bismo ih mogli prepoznati i razlikovati, medije je potrebno najprije definirati. Sama riječ „medij“ potječe iz latinskog jezika (lat. Medium znači sredina, polovina) i označava sredstvo za prijenos poruka, vijesti, obavijesti i sl., obično širokom krugu ljudi (Tomljenović i sur., 2018). Jurčić (2017:128) navodi da su mediji „sredstvo kojim se ostvaruje komunikacija, posrednici između vlasti i javnosti, informiraju javnost o svim relativno važnim temama za društvenu zajednicu, a sve to kako bi ispravno formirali (ili danas, nažalost, sve više, manipulirali) javno mišljenje građana“. McLuhan (1994) ističe da je medij poruka, odnosno da svaki medij isporučuje informacije na drugačiji način i da je sadržaj temeljno oblikovan medijem prijenosa. Prema Zakonu o medijima iz 2013. godine; „mediji su: novine i drugi tisak, radijski i televizijski programi, programi novinskih agencija, elektroničke publikacije, teletext i ostali oblici dnevnog ili periodičnog objavljivanja urednički oblikovanih programskih sadržaja prijenosom zapisa, glasa, zvuka ili slike. S druge strane, prema ovom istom Zakonu (2013), mediji nisu knjige, udžbenici, bilteni, katalozi ili drugi nositelji objavljivanja informacija koji su namijenjeni isključivo obrazovnom, znanstvenom i kulturnom procesu“. Peruško (2011) spominje pojam „masovni mediji“ i

definira ga kao oblik institucija koje zadovoljavaju potrebe društva za javnom komunikacijom u kojoj mogu sudjelovati svi pripadnici društva. Ista autorica navodi da se masovnim medijima smatraju svi mediji široke potrošnje i širokog doseg publike. Prema Leksikografskom zavodu *Miroslav Krleža* (2021) masovni mediji označavaju sredstva masovnoga priopćivanja kao što su komunikacijska sredstva, sredstva javnoga priopćivanja i ustanove koje djeluju na velik broj čitatelja, slušatelja i gledatelja. Nadalje, Malović i sur. (2014:333) nazivaju masovne medije “imanentno kulturnom činjenicom“, odnosno da je teško zamisliti kulturnu sliku neke zemlje bez medija i vrednovanja njihova doprinosa kulturnim dobrima. Loši su, navodi, masovni mediji karakteristični za kulturno razvijene okoline s nedostatkom ozbiljnih novina, kvalitetne javne televizije i dobrog radijskoga programa, što govori o stanju duha neke zemlje, snazi intelektualaca te općoj društvenoj klimi. Prema Maksimović i Knezović (2016) utjecaj masovnih medija postaje sve veći jer je sadržaj koji posreduju sve raznovrsniji, a i time što su tehničke mogućnosti korištenja masovnih medija sve dostupnije. Iste autorice navode kako masovni mediji, osim svoje glavne uloge, a to je informiranje i zabava, posreduju i edukativne sadržaje, ali većini korisnika takvi sadržaji nisu prioritet.

Kay (1994) navodi kako svaki medij ima poseban način predstavljanja ideja koje naglašavaju određene načine razmišljanja. Prema tome postoje mnogobrojne podjele medija prema različitim autorima. Jednu od podjela navodi John Fiske (1982, prema Downes i Miller, 1998), koji medije dijeli u tri glavne skupine na način da razlikuje prezentacijski, reprezentacijski i mehanički mediji. Prezentacijske medije opisuje kao komunikaciju licem, glasom ili tijelom, odnosno kao verbalnu i neverbalnu komunikaciju. Reprezentacijski mediji predstavljaju medije bez daljnjeg ljudskog angažmana, pri čemu ova skupina uključuje pisanje, slikarstvo, fotografiju, glazbenu kompoziciju, arhitekturu i krajobrazno vrtlarstvo. Mehanički mediji obuhvaćaju tehnologiju putem koje se odašilju prezentacijski i reprezentacijski mediji, kao što su primjerice radio, televizija i telefon. Ciboci i sur. (2018) su predložili suvremeniju podjelu medija na način da razlikuju vizualne (tisak), auditivne (radio) i audiovizualne (televizija i internet) medije. Prema hrvatskom leksikonu (2013, <https://www.hrleksikon.info>) mediji se dijele na tiskovne, elektronske i nove medije. U tiskovne medije ubrajamo: knjige, zatim dnevnu, tjednu, polumjesečnu ili mjesečnu periodiku i časopise, elektronski mediji bili bi radio i televizija, dok novi medij predstavlja Internet. Internet je postao glavno središte čovjekova života i gotovo je nemoguće zamisliti život bez njega, stoga je bitno razumjeti njegov utjecaj i značenje. Internetski portal TeachTerms (<https://techterms.com/definition/internet>), definira Internet kao globalnu mrežu širokog područja koja ima mogućnost povezivanja

računalnih sustava diljem svijeta. Ujedno ta mreža može uključivati nekoliko internetskih mreža velike propusnosti koje čine "kičmu" Interneta. Linije se povežu s glavnim internetskim čvorištima koji odašilju podatke na druga mjesta, kao što su web poslužitelji i ISP-ovi. Prema Briggs i Burke (1994) Internet je temeljno demokratski medij koji svakome tko može pristupiti mreži omogućuje izražavanje svojih mišljenja, potiče javnu raspravu o problemima i omogućuje gotovo svakome tko želi da ga ima. Kahn i Cerf (1999) nazivaju Internet „arhitekturom“ koja se očituje kroz dvije različite uloge. Jedna uloga je komunikacijska (razmjena poruka), dok druga uloga obuhvaća informacijski sustav koji omogućuje stvaranje, pohranjivanje i pristup širokom rasponu informacijskih izvora, uključujući digitalne alate. Kada cjelovito gledamo na medije i njihovu ulogu u društvu možemo reći da je svaki medij poseban na svoj način. Jurčić (2017) naglašava da svaki zadovoljava određene potrebe medijskih konzumenata. Zaključno, lako se složiti sa Žderić (2009:55) koja ističe kako korištenje novim medijima, a posebno Internetom predstavlja način življenja savršenog suvremenog života, pri čemu je medijski nepismena osoba u opasnosti da bude isključena iz života na različitim razinama. Stoga trebamo obratiti pozornost na različite mogućnosti i informacije koje nam mediji nude kako bismo znali s njima upravljati.

2.2. Utjecaj medija na djecu

Budući da se istraživanja o raznim vrstama medija koje djeca koriste provode tek povremeno znanstvenici Foehr, Rideont i Brodie (1999, prema Ilišin, 2003) još su 1999. godine u svom istraživanju uočili da su mediji važan socijalizacijski agens, ali da njihov utjecaj ovisi o većem broju faktora, kao što su izbor medija, vrijeme korištenja, selekcija sadržaja, uvjeti korištenja i subgrupna obilježja. Ispitujući povezanost raznih demografskih i socijalnih obilježja s korištenjem medija od strane djece (u dobi od dvije do osamnaest godina) ustanovili su da opremljenost američkih kućanstava medijima ovisi o materijalnom standardu obitelji, da televiziju više gledaju djeca iz siromašnijih, niže obrazovanih i nepotpunih obitelji, ali i da tiskane medije i kompjutore više koriste djeca bogatijih i obrazovanijih roditelja. S obzirom na to da su u posljednjih dvadeset godina mediji postali dostupni ne samo djeci u bogatijim obiteljima, nego ih koriste gotovo sva djeca bez obzira na sociodemografske značajke obitelji. Gledajući na tehnologiju koju koriste, razlike su većinom vezane uz kvalitetu medijskih uređaja, stoga bi se takvo istraživanje znatno razlikovalo kada bi se provelo s današnjom generacijom djece. Primjerice, Ćurić (2018) navodi kako gotovo sva djeca koriste različite oblike masovnih

medija, najčešće su to mobilni uređaji i tableti, dok su im kompjutori i knjige već pomalo zastarjeli.

Kada bismo promatrali dob djece prema učestalosti korištenja medija, Ilišin i sur. (2001) navode da uporaba medija raste s polaskom djece u srednju školu, te da ona djeca koja su vrlo sklona jednom mediju istodobno koriste i većinu drugih medija. Manfred Spitzer (2018:17) navodi da se prosječna dob u kojoj djeca počinju koristiti digitalne medije dramatično smanjila posljednjih nekoliko godina te ističe kako su roditelji ponosni kada njihova djeca u dobi od 2 do 4 godine prstima prelaze preko pametnih telefona i sami prebacuju videozapise na Youtubeu. Ilišin i sur. (2001) ističu kako je uzrast djece bitno obilježje koje mladu djecu čini ranjivijima jer često ne mogu razumijeti značenje sadržaja. Isti autori navode kako je zanimljivo da djeca koja rjeđe koriste medije izjavljuju kako iz njih uče, a zabrinjava činjenica kako su djeca koja svakodnevno koriste medije, manje zadovoljna životom te imaju problema s verbalnom komunikacijom. S druge strane, zanimljiva studija pod nazivom „BLIKK“ provedena u Njemačkoj na 5573 djece i adolescenata, dala je rezultate da postoji veza između prekomjerne uporabe medija i poremećaja u razvoju djece te da oni ovise o dobi. Majke koje koriste pametni telefon prilikom dojenja imaju više poteškoća s hranjenjem i djecom koja spavaju nemirnije. Istim se istraživanjem utvrdilo kako uporaba pametnih telefona kod djece od 8 do 14 godina uzrokuje probleme s koncentracijom i pretilošću te dolazi do problema sa samoregulacijom uporabe pametnog telefona i interneta (Spitzer, 2018:79).

Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba i udruga *Hrabri telefon* (Poliklinika za zaštitu djece i mladih grada Zagreba, 2013), provela je 2013. godine istraživanje o iskustvima i ponašanju djece na internetu i na društvenoj mreži Facebook na uzorku od 1489 djece u Hrvatskoj u dobi od 11 do 18 godina, u školama u ruralnim i u urbanim sredinama. Rezultati su pokazali da 93% djece ima otvoren profil na Facebooku, a njih 18% ima i više otvorenih profila. Nadalje, 68% djece otvorilo je svoj profil prije trinaeste godine, koja je granica za pristupanje ovoj društvenoj mreži, kao i većini ostalih mreža. Također, djeca uvelike pristupaju društvenoj mreži Facebook, njih 84% pregledava svoje profile i objavljuje statuse na mobitelu, 26% djece ističe da svoje slobodno vrijeme najviše vole provoditi na internetu. Ohrabrujuće je da čak 83% djece želi promijeniti svoje navike i provoditi svoje vrijeme drugačije, dok bi se 62% radije družilo s prijateljima, a 21% djece bi se radije bavilo sportom i slobodnim aktivnostima. Nažalost, mali je broj djece koja društvene mreže koriste za učenje te razmjenu edukativnih sadržaja i školskih informacija (<https://www.poliklinika-djeca.hr/istrazivanja/istrazivanje-o-iskustvima-i-ponasanjima-djece-na-internetu-i-na-drustvenoj-mrezi-facebook-2/>).

Broj sadržaja i različitih oblika medija koji se danas nude izrazito je visok. Gabelica Šupljika (2009), navodi da dijete informacije prima na obavijesnoj i emotivnoj razini, a svakodnevno korištenje elektroničkih uređaja nameće se kao glavni faktor utjecaja na djecu. Iz istraživanja koje je proveo Siniša Kušić (2010) vidljivo je kako djeca Facebook koriste za razne aktivnosti, najčešće za kontakt s prijateljima putem chata ili poruka, što je i primarna svrha online društvenih mreža. Popularna aktivnost učenika na Facebooku, kreiranje je raznih grupa i sudjelovanje u njima. Također, učenici učestalo mijenjaju statuse i stavljaju privatne fotografije na Facebook, dok manji broj učenika na Facebook stavlja sve što radi u stvarnom životu te intimne i povjerljive stvari o kojima njihovi roditelji ništa ne znaju. Polovina učenika izjavila je da su ponosni što drugima mogu reći da imaju profil na Facebooku (Kušić, 2010). Kuterovac Jagodić i sur. (2016: 8-16) navode da su znanstvena istraživanja pokazala kako elektronički mediji mogu utjecati izravno, djelovanjem na djecu kao korisnike i primatelje medijskih sadržaja te neizravno, djelovanjem na osobe koje su značajne za djecu te na društveno i kulturno okružje u kojem dijete živi. Nadalje smatraju da učinak medija nije jednak na sve mlade gledatelje jer postoje čimbenici koji pojačavaju ili smanjuju njihov utjecaj. Prema tome zaključuju da ne postoji jedinstven način kojim mediji utječu na djecu i mlade. Rivoltella (2019) ističe da je pojava digitalnog medija i njegov utjecaj u velikim društvenim razmjerima podrazumijeva dvije značajne rekonceptualizacije medijskog obrazovanja. Za prvu značajku navodi da se odnosi na autorski karakter digitalnih i društvenih medija, odnosno pretvara gledatelja u korisnika i traži da se kombinira razvoj kritičkog mišljenja s razvojem odgovornosti. Druga značajka podrazumijeva spajanje digitalnih medija i njihovo uključivanje u osobnu i društvenu razinu. Međutim Šego (2009), navodi kako upravo raznolike mogućnosti elektroničkih medija dovode do komercijaliziranja dječje internetske kulture, djeca često nailaze na neprikladne sadržaje, uznemirujuće poruke i opasne prijetnje zlostavljača. Korištenjem medija susreću se s govorom mržnje, lažnim vijestima, seksualnim prizorima, nasilnim ili zastrašujućim scenama, zbog toga vrlo je važno s djecom razgovarati o načinima korištenja medija i društvenih mreža. Primjerice, Tomljenović i sur. (2020) u tom smislu ističu kako bi trebalo izbjegavati nepoželjne i neprimjerene šale koje djeca mogu vidjeti u medijima. U Hrvatskoj i još 32 europske zemlje provedeno je istraživanje 2017. godine o navikama djece i roditelja o sigurnosti na Internetu. U istraživanju je sudjelovalo 1017 djece u dobi od 9 do 17 godina. Istraživanje je pokazalo da 75% djece ima pristup internetu kada to želi, 72% ih je primilo neprimjerene poruke, a 73% neželjeni seksualni sadržaj. Utvrđeno je da se internetom za domaću zadaću koristi tek desetina učenika (<http://hrkids.online/>, 2017). Nadalje, Kunić i sur. (2017) u svom su istraživanju *Korištenje društvenih mreža kod učenika osnovnih škola,*

dobili rezultate da 82,67% djece koriste računalo. Najčešći razlozi korištenja interneta su glazba, filmovi i komunikacija na društvenim mrežama, dok rijetko koriste Internet za edukaciju. Istraživanje je pokazalo da je glavni razlog korištenja društvenih mreža komunikacija s postojećim prijateljima, dok je rjeđi motiv upoznavanje novih ljudi.

Christakis i Fowler (2009:127-129) navode kako je svrha medija djelovati pozitivno na pojedince, na način da prilikom stvaranja društvenih mreža kreatori bi trebali biti usmjereni na sadržaj koji kreiraju i njegovo naknadno djelovanje na korisnike te mreže, pri čemu upravo nesebičnost smatraju ključnim temeljem uspjeha društvenih mreža. Kao što živčani sustav djeluje, odnosno posjeduje stanice koje primaju i šalju informacije, tako i mreže omogućavaju slanje i primanje poruka gotovo svima na planeti. Informacije kruže učinkovitije, međudjelovanje je lakše i svakoga dana upravlja se sa sve više društvenih veza koje stvaraju i podržavaju zajedničke ciljeve. Suvremena nastava u odgoj i obrazovanje unosi niz novih medija koji napuštaju tradicionalne nastavne metode. Nadrljanski i sur. (2007) navode da je obrazovanje pomoću modernih interaktivnih medija postalo uvelike kvalitetnije u odnosu na klasične metode obrazovanja. Informacije se objavljuju znatno brže, potpomognute su slikom, animacijom i zvukom što omogućuje da istovremeno djeluju na više osjetila, tako da gledatelji i slušatelji aktivno upijaju medijski sadržaj. Prednost online sustava je u brzini protoka informacija i u mogućnosti njihove aktualizacije te raznovrsni mediji omogućuju šarolik transfer znanja. Schmidt i Cohen (2014) navode da odgojno- obrazovni proces treba biti fleksibilniji, a nastava novo iskustvo koje treba imati mogućnost prilagodbe brzini i stilovima učenja kod djece. Nadalje, ističu važnost stjecanja medijske kompetencije u današnjem svijetu koji se svakodnevno mijenja, a neke informacije često nisu stvarne i usmjerene dječjim očima, iako ih djeca čitaju i gledaju. Malović (2007: 12) navodi da su mediji koji se temelje na izmišljenoj stvarnosti počeli sve više utjecati na ljude, odnosno da su postali značajniji od medija koji se temelje na stvarnim činjenicama i spoznajama. Stoga je iznimno važno pregledati sadržaj kojeg dijete gleda, pri čemu Zgrabljic Rotar (2011: 38) upozorava kako je pred djecom nova era, koja je potpuno drugačija od one na koju smo naviknuli uz prisutnost tradicionalnih medija kakvi su bili, recimo, film i televizija. Djeca usvajaju informacije iz različitih izvora, ne moraju se ograničavati i koristiti samo medije namijenjene njihovom uzrastu. Djeci su medijski sadržaji važne teme u igri i razgovoru s drugom djecom kako bi se osjećali prihvaćeno, a njihova prednost očituje se u tome da mediji potiču djecu razvijanju vještina i sposobnosti koje možda ne bi pokazali i razvili bez njihove upotrebe, primjerice da pjevaju, plešu, uče svirati, izražavaju se na druge načine često vezano za talent ili sposobnost koju posjeduju. Dobar primjer razvijanja vještina putem medija podijelio je Fusion (2016) na društvenoj mreži Youtube u

kojoj je 14-godišnja djevojčica Adilyn Malcome naučila plesati gledajući izvođače na toj društvenoj mreži, prateći korak po korak gledajući druge kako plešu, gledala bi videozapise, sve dok u potpunosti nije usvojila cijelu koreografiju. (<https://www.youtube.com/watch?v=OgzdDp5qfdI>). Osim razvijanja vještina, uz pomoć medija lako se mogu se pronaći praktični savjeti i obrazovni materijali povezani s nastavnim jedinicama i temama koje djeca uče. Postoje mnogobrojni digitalni alati koji nude širok spektar različitog edukativnog sadržaja, a djeci mogu pomoći u učenju i kreiranju sadržaja. Prednosti uporabe tehnologije i medija u nastavi su brojne, jer su mediji bliski mladima i omogućavaju im veći aktivnost učenika i njihovo kreativnije sudjelovanje u nastavnom procesu, utječu na kvalitetu znanja i umijeća učenika te njihovo obrazovanje u cjelini. Kako bi bili sigurni u ono što pretražuju, često se od odraslih očekuje omogućiti djeci pristup medijima putem kojih će na zabavan i prije svega poučan način usvajati zanimljive sadržaje, također usmjeravati djecu da medije koriste na način koji podupire uključivanje i uvažavanje različitosti, sudjelovanje i mogućnosti ostvarivanja promjena (Children and media, 2017). Kvalitetan medijski sadržaj, koji je ujedno i edukativan, nije lako pronaći, a roditelji itekako trebaju znati koji sadržaj je primjeren njihovoj djeci i što njihova djeca pretražuju, jer imati mogućnost učenja i prilagoditi se učenju pomoću novih medija može uvelike olakšati cjeloživotno obrazovanje (Mendeš i Schreiber, 2016: 166). Prema navedenome, društveni mediji današnjice mogu pomoći djeci i mladima da razviju svoje interese i pronađu druge ljude koji dijele iste interese. Također, proširuju vidike korisnika pomažući im da otkriju kako drugi ljudi žive i razmišljaju u svim dijelovima svijeta. Može se reći da pomažu mladim ljudima upoznati se s novim stvarima i idejama te kako bi produbili znanje postojećih interesa (Žderić, 2009).

Kada govorimo o negativnostima prekomjernog korištenja medija, ne možemo izostaviti postepeno zanemarivanje fizičke aktivnosti kod djece. Fizička aktivnost djece trebala bi biti neizostavan dio normalnog razvoja djeteta. Nove generacije odrastaju u svijetu medija, prikovani uz naslonjače provode po nekoliko sati gledajući u ekran. Sve više su zainteresirani za nove igrice, trendove koji se pojavljuju na društvenim mrežama, a sve manje za sport i fizičke aktivnosti. Foretić i sur. (2009) navode da istraživanja u svijetu ukazuju na činjenicu da je sve više djece i mladih s prekomjernom tjelesnom težinom kao i da je povećan postotak oboljelih od dijabetesa i kardiovaskularnih bolesti te neki oblici raka. Djelovanje medija, interneta, društvenih mreža, pametnih telefona postaje ovisnički problem širom svijeta. Rowan (2009) navodi kako je rano upoznavanje djece s digitalnim informacijskim tehnologijama besmisleno pa čak i opasno. Zbog povećane aktivnosti mozga, koju izaziva svakodnevno korištenje medija, dolazi do njegova preopterećenja, a to povećava vjerojatnost razvijanja poremećaja

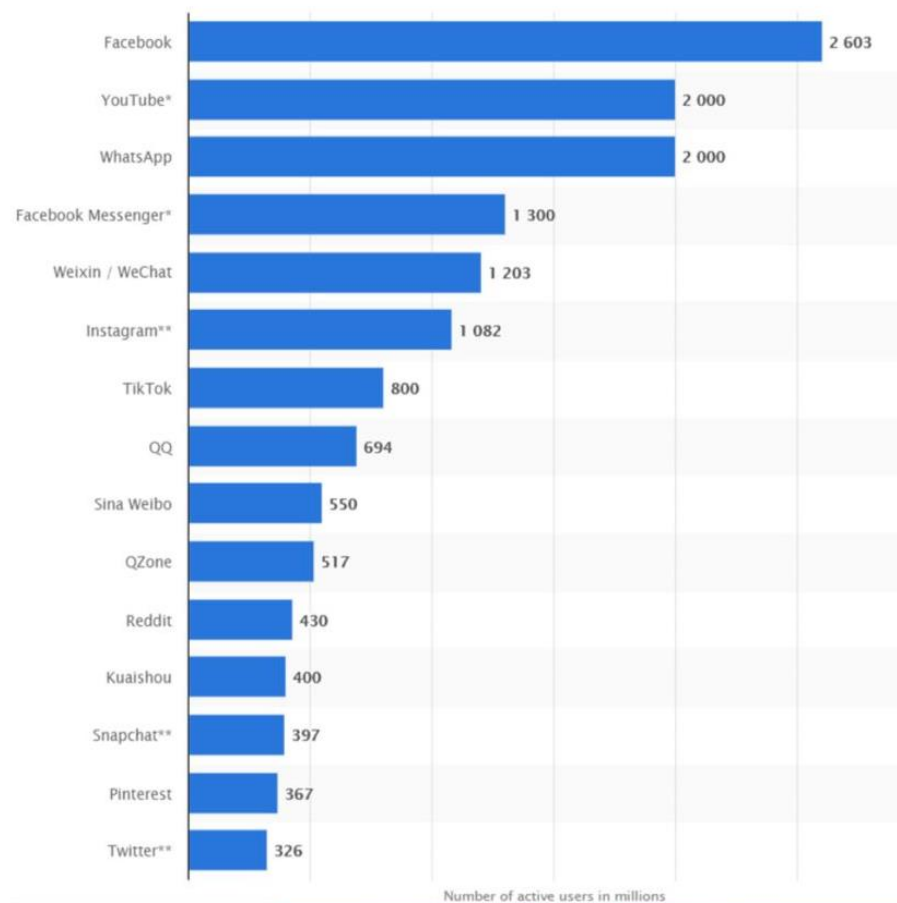
raspoloženja, slabijeg sna, koncentracije, slabljenja imunološkog sustava, razvija potrebu za većom količinom podražaja iz okoline te potrebu za traženjem uzbuđenja (Rowan, 2009). Nadalje Foretić i sur. (2009) smatraju kako za korištenje digitalne tehnologije djeca prvenstveno trebaju razviti sposobnost promišljanja i kritike, ujedno navode kako se te vještine razvijaju se u kasnijoj dobi, dok primjerice djeca u nižim razredima osnovne škole još uvijek ne mogu gledati medije promatrajući ih kritički. Način koji bi mogao riješiti taj problem je smanjiti uporabu medija kod djece nižih razreda osnovnoškolske dobi te kontrolirati sadržaj koji gledaju Foretić i sur. (2009). Noam Chomsky (2002, prema Miliša, 2006:26) je među prvima progovorio o posljedicama povlačenja mladih u svijet privatnosti. On smatra kako mediji sve više postaju glavni agens socijalizacije iz čega istiskuju školu i obitelj, utječu na cjelokupno formiranje vrijednosti i stilova ponašanja mlade generacije, a problem povlačenja u svoj zatvoreni svijet je česta pojava prema rezultatima istraživanja u svijetu. Nadalje, Chomsky navodi kako mediji mladima daju osjećaj sudjelovanja i pripadnosti. Čovjek ima potrebu biti informiran o događajima koji se zbivaju, a život u svijetu masovnih medija je savršen i blještav, nikada nije dosadan te oni koji su u njega uključeni žive bezbrižno i uzbuđljivo. Tako predstavljena slika života omogućuje bijeg iz svakidašnjeg problematičnog života, udaljava nas od stvarnosti i odgovornosti (Košir i sur., 1999). Mnogo se negativnih utjecaja medija spominje, samo neki od njih su i slabljenje sposobnosti slušanja prezentiranog materijala te smanjenje neposredne socijalne interakcije. Mladi tu potrebu zamjenjuju komunikacijom putem različitih društvenih mreža. Nedostatkom neposredne komunikacije dolazi do otuđenja, nakon čega može uslijediti gubitak komunikacijske vještine u stvarnom životu koji dovodi do nesnalaženja u društvu. Nadalje, zabrinutost se javlja i zbog izloženosti djece zlostavljanju i seksualnim grabežljivcima kojima su djeca idealna zbog nedovoljnog znanja o opasnostima elektroničkih medija (Elsayed, 2021). Kao najistaknutiji negativan utjecaj medija ističe se nasilje. Miliša, Tolić i Vertovšek (2009:134) navode da mediji odnosno „manipulatori“, kako ih sami nazivaju, mladima nude formule kako izaći iz svijeta anonimnosti s raznim programima u kojima se promiče nerad. „Novost današnjice poticanje je medijskih producenata da se gledatelji s videokamerama sele ispred TV- prijammika na ulicu i sami režiraju i snimaju nasilne prizore“ (Košir i sur., 1999: 101). Djeca i mladi koji više gledaju TV i igraju videoigrice nisu samo više izloženi medijskom nasilju već su agresivnija među svojim vršnjacima i imaju izrazitu tendenciju da više takva ponašanja poprimaju u svojim interakcijama s drugima (Buchanan i Hoffner, 2002). Nasilje među djecom i mladima sve se više s ulica i škola prebacuje u virtualni svijet. Činjenica je da veliki broj djece svojim roditeljima ne želi priznati za oblik virtualnog nasilja, ako su kroz njega prošli, zbog mogućnosti zabrane pristupa društvenoj mreži. Prema

Mandarić (2012) ovaj oblik nasilja ne razlikuje se puno od klasičnog vršnjačkog nasilja, jedina je razlika sredstvo kojim se nasilje provodi. Zabrinjavajuće je, smatra, što se mnogi adolescenti i mladi upuštaju u virtualno nasilje jer je to fenomen koji omogućuje anonimnost. Iako je nasilje postojalo još prije pojave medija i društvenih mreža, s njihovom pojavom virtualno nasilje postalo je novi oblik koji kod djece može potaknuti razvoj narcisoidnosti. Taj poremećaj posebno se vidi kod adolescenata koji najviše koriste društvene platforme i to je ono zbog čega su psiholozi najviše zabrinuti, a ono što se javlja kao još jedna opasnost je formiranje lažnog samopouzdanja i očekivanja, koja se u stvarnom svijetu ne ostvaruju (Mandarić, 2012). Brakus (2016) navodi kako velik broj „lajkova“ prikupljenih ispod objava na društvenim mrežama ne znači nužno da su pojedinci ostvarili svoju namjeru biti popularni te smatra kako je to dio prekrivenog stvarnog svijeta, jer je moguće da će nakon nekog vremena shvatiti da to neće podignuti njihovu popularnost u stvarnom svijetu, odnosno da je „popularnost lajkova“ prolazna. Šašić i Rodić (2020) smatraju da korištenje medija na kraju nije nužno ni dobro ni loše, nego je bitna namjera i način na koji će se ti mediji koristiti.

3. Društvene mreže

Najpoznatiji oblici online komunikacije upravo su društvene mreže, koje omogućavaju svojim korisnicima razmjenu informacija, povezivanje s ljudima koji imaju jednake interese, prezentiranje sebe drugima i slično. Društvenim mrežama u današnjem svijetu koristi se stotine milijuna ljudi, a među njima veliki je broj djece i mladih. Christakis i Fowler (2009: 254) opisuju društvene mreže kao usluge koje korisnicima omogućavaju stvaranje javnog ili polujavnog osobnog profila u virtualnom okruženju s ograničenim pristupom, nude prikazivanje popisa ostalih korisnika s kojima dijele vezu te sagledavanje i upravljanje vlastitim i tuđim vezama unutar sustava. Velik broj korisnika koristi se društvenim mrežama zbog društvenog kontakta, pronalaska osobe koja ima ista uvjerenja i interese, dijeljenja fotografija te pregledavanja profila poznanika, dok drugi u društvenim mrežama vide priliku za poslovni potez. Uspon servisa za online društvene mreže daje novu dimenziju socijalnih interakcija. Iako se sastoje od raznih tehničkih značajki, njihov središnji dio su vidljivi profili na kojima se nalaze popisi „prijatelja“. Na profilu svaki korisnik može napisati svoje osobne podatke kao što su spol, dob, interesi, fotografije, videozapisi i slično. Profil na društvenoj mreži omogućuje pojedincu samoprezentaciju, pisanje objava i komentara na profilima drugih korisnika te kreiranje grupa u kojima mogu sudjelovati drugi korisnici. Iako nam društvene mreže

omogućavaju održavanje kontakta s osobama s kojima smo inače bili vrlo slabo povezani, nisu organizirane na način da bi se upoznavalo s neznancima. Kirkpatrick (2012) navodi da je prva priznata web stranica za online društvene mreže 1997. godine bila je SixDegrees koja je privukla je mnoge korisnike, ali zbog tržišta koje u to vrijeme nije bilo dovoljno zrelo za razvoj društvenih mreža, ta društvena mreža nije opstala. Druga priznata društvena mreža, Friendster, bila je pokrenuta 2002. godine kao pomoć u traženju partnera, strategija joj je bila sklopiti prijateljstvo s nekoliko neznanaca, svoju slavu držala je sve do pojave Facebooka, a potpuno se ugasila 2015. Društvena mreža My Space pokrenuta je 2003. godine, naglasak je bio na obožavateljima nezavisnih rock grupa i omogućavanje korisnicima da razvijaju veze s ostalim obožavateljima, međutim kao i Friendster, sve ih je zasjenila pojava Facebooka 2004. godine (Kirkpatrick, 2012). Prema podacima iz 2020. godine (Skorić, 2020; Slika 1), uočljivo je kako je Facebook još uvijek najpopularnija mreža, dok iza nje slijede You Tube i Whats App.

Slika 1. Najpopularnije društvene mreže u svijetu prema broju aktivnih korisnika u 2020. godini prema Clement Statista

(Skorić, str.7, 2020.

Djeca i mladi najčešći su korisnici društvenih mreža. Kušić (2010) navodi kako su upravo oni ciljana skupina društvenih mreža kojima je svakodnevna rutina pregledavati i listati objave svojih „online“ prijatelja. Isti autor 2010. godine proveo je istraživanje u riječkoj osnovnoj školi. U tom istraživanju cilj je bio ispitati kakve sadržaje učenici objavljuju na svojim profilima, a rezultati su pokazali da 80% učenika samo mijenja statuse, 54% stavlja privatne fotografije, 14% stavlja razne priče i životna iskustva, dok 13% djece na svom profilu objavljuje sve što radi, dok se 6% učenika izjasnilo kako objavljuje intimne podatke za koje ni njihovi roditelji ne znaju. Prema Kunić i sur. (2017) komunikacija s društvenih mreža prenosi svoja obilježja i u stvarni svijet. Isti su autori 2017. godine proveli istraživanje 225 učenika viših razreda od 5. do 8. razreda u kojem se pokazalo da oko 90% ispitanih učenika ima svoj profil na nekoj društvenoj mreži. Nadalje rezultati su pokazali kako ispitanici društvene mreže posjećuju svakodnevno te u prosjeku imaju više od 200 pratitelja. Kao glavni razlog korištenja naveli su druženje s postojećim prijateljima, dok su poražavajući rezultati korištenja društvenih mreža u obrazovne svrhe. Proučavanje društvenih mreža unutar obrazovanja obuhvaća procese društvenog učenja koji se odvijaju kada određena skupina ljudi koji imaju zajednički interes surađuje kako bi razmijenili ideje ili pronašli rješenja (Schwen i Hara, 2003). Stanciu (2012) navodi kako društvene mreže nude posebne prednosti kod učenja na daljinu te smatra da takvo učenje pomaže kad hitno trebamo informacije koje ne možemo pronaći u knjigama. Nadalje, Stanciu (2012) ističe kako je velik izazov na kreatorima društvenih mreža koji trebaju uključiti obrazovne sadržaje u društvenu mrežu kako bi pokazali učenicima da se društvene mreže mogu koristiti i kod kuće, ali i u školi kao pomoć u učenju. Isti autor zaključuje da je glavna prednost društvenih mreža u obrazovanju upravo suradničko učenje, odnosno dijeljenje multimedijских resursa poput fotografija, videa ili hiperveze na druge web resurse.

Očito je da društvene mreže sve više utječu na odgoj djece. Spitzer (2018) navodi kako društvene mreže umanjuju školski uspjeh, smanjuju osjećaj dobrobiti i zadovoljstva te vode do depresije i anksioznosti. Diklić i sur. (2018) u svom su istraživanju iz 2018. godine dobili rezultate kako je nekoliko dječaka koji su bili uključeni u nasilje putem društvenih mreža, imalo lošiji školski uspjeh. Banquil i sur. (2009) promatrali su nekoliko provedenih istraživanja i zaključili da je korištenje društvenih mreža uvelike utjecalo na pad ocjena među učenicima. Osim istraživanja o problemima sa školskim uspjehom učenika koji koriste društvene mreže, velik je broj ostalih čimbenika koji utječu negativno ili pozitivno na korištenje društvenih mreža. Primjerice, Kušić (2010) navodi da je najveći problem u medijskoj nepismenosti samih korisnika koji često iznose činjenice i prepričavaju vlastite događaje na svojim korisničkim

profilima iako to nije mjesto namjenjeno takvom predstavljanju. Vries (2014) smatra kako objavljivanjem statusa na društvenim mrežama pojedinci žele pokazati emocije koje osjećaju u nadi da će olakšati probleme koji se kriju duboko u njima. Neki autori ističu da društvene mreže pružaju mladim osobama komunikaciju koju roditelji i učitelji vrlo teško mogu kontrolirati, skrivaju poruke i ne žele priznati i pokazati što sve nalaze na društvenim mrežama. Velike su mogućnosti društvenih mreža, kao pozitivne tako i negativne. Stoga je odgovornost učenika donijeti ispravnu odluku u vezi s njihovim korištenjem (Mandarić, 2012; Prpić, 2016). Upravo Bandurina teorija socijalnog učenja (1997) navodi da su ishodi učenja učenika pod njegovim odabirom načina učenja i vršnjaka (mreže prijateljstva) te da oni sami mogu donijeti ispravnu odluku o korištenju medija kako bi postigli pozitivan ishod (školski uspjeh) koji je poželjan (Bandura i sur. 1999).

3.1. Facebook

Facebook je najpoznatija besplatna društvena mreža, osnovao ju je Mark Zuckerberg, bivši student Harvarda. Davne 1979. godine *Facebook* se koristio na sveučilištu Harvard kao knjiga u kojoj su bile prikazane fotografije studenata, njegovu online verziju Zuckerberg je izradio na drugoj godini studiranja. Kirkpatrick (2012) navodi da su u početku korisnici trebali biti pripadnici sveučilišne zajednice, koji su jedini imali pristup toj društvenoj mreži. Članovi zajednice mogli su vidjeti profile svakoga unutar zajednice, ali anonimno. Kroz godinu dana članstvo je omogućeno i srednjim školama, a 2008. godine postao je najpopularnija društvena mreža. Prema podacima Statiste iz travnja 2022. godina (<https://www.statista.com/statistics>) u prvom tromjesečju, Facebook je zabilježio 2, 93 milijarde aktivnih korisnika, a za postizanje ovih rezultata trebalo je nešto više od 13 godina. Ova društvena mreža omogućuje svojim korisnicima razmjenu informacija i komunikaciju s drugim korisnicima, dijeljenje fotografija, objava te zanimljivosti na svom profilu ili profilima drugih korisnika (Lah, 2020).

Dobna granica koju je Facebook postavio za pristup društvenoj mreži je 13 godina, iako je moguće lažirati don tako da i mlađa djeca mogu pristupiti. Abramić Čehić (2014) navodi da Facebook djeci omogućava da budu u kontaktu s prijateljima, imaju podršku vršnjaka, dijele informacije te komuniciraju. Smatra da se dijete koje nema Facebook profil često osjeća isključeno iz razgovora koji se mogu odvijati u školi, prilikom odmora. Tu naglašava ulogu roditelja koji bi trebali pratiti djetetov razvoj i sami procijeniti kada će djetetu dopustiti izradu profila na Facebooku. Neki od negativnih učinaka korištenja Facebooka mogu biti psihološki

poremećaji djeteta u smislu da ono često postane narcisoidno. Nadalje, kod one djece koja previše vremena provode na Facebooku uočene su teškoće sa spavanjem te se osjećaju anksioznije (Abramić Čehić, 2014). S druge strane, Facebook ima svoje prednosti, pri čemu psiholozi naglašavaju razvijanje „virtualne empatije“ koja može rezultirati razvijanjem empatije i u stvarnom životu, a dijete koje je sramežljivo i povučeno u online okruženju više će komunicirati sa svojim vršnjacima te na taj način brže ostvariti komunikaciju licem u lice (<http://www.psiholog-rijeka-neli-abramic.hr/savjeti/facebook-i-djeca>, 24. svibnja 2022). U posljednje vrijeme velik je broj edukativnih grupa u kojima korisnici dijele različite materijale koji mogu pomoći učenicima učenju. No, bitno je dobro istražiti od koga materijal stiže i je li sve ono što se u grupama nalazi ispravno jer Facebook to ne može prepoznati.

3.2. YouTube

YouTube je popularni internetski servis za razmjenu sadržaja gdje korisnici mogu postavljati, ocjenjivati i gledati videozapise. YouTube ima više od milijardu korisnika, pri čemu 70% gledanosti dolazi s mobilnih uređaja. Cilj je privući što veći broj pregleda i komentara na videozapis kako bi porasla popularnost postavljenog videa (Rubil, 2020). U posljednje vrijeme velik je porast youtubera i infulencera koji plasiraju svoje video uratke na društvenu mrežu YouTube. Prema Gospodnetić (2019) infulenceri su osobe koje na društvenim mrežama imaju mnogo pratitelja te imaju nekakav utjecaj na određenu skupinu. YouTuber je pojedinac koji svoju slavu stječe objavljivanjem video uradaka na YouTubeu. Prije nekoliko godina popularnost među djecom postigli su videozapisi u kojima YouTuberi snimaju kako igraju igrice. Najplaćeniji YouTuber bio je Daniel Middleton koji je snimanjem igrice Minecraft prikupio 20,7 milijuna pratitelja. Sedmogodišnjeg dječaka Ryana kojeg su roditelji snimali kako otvara igračke te ih ocjenjuje prati 17 milijuna pratitelja. Gledajući takve video uratke djeca od roditelja traže da im kupe igračke koje se promoviraju.

YouTube može imati i jaku edukativnu svrhu. Učenicima učenje uz videozapis omogućuje stvaranje percepcije o nekom području, ukoliko djeca ne mogu razumjeti nastavni sadržaj uz pomoć videozapisa, utoliko će lakše percipirati podatke što će kod njih potaknuti kreativnost i maštu. Također, postoji mnoštvo videozapisa koji mogu prikazati neki grad ili mjesto od prije nekoliko desetljeća i na taj način pomoći djeci da povežu svoja iskustva s onima koji su živjeli na istom području prije mnogo godina. Nadalje, BBC, Channel 4 i mnoge druge velike televizijske kuće postavljaju male dijelove dokumentarnih filmova na svoj YouTube

kanal. Takvi filmovi izvrsni su za korištenje učiteljima kod osmišljavanja satova te pomažu u donošenju elementa stvarnog svijeta u razred (<https://www.educationalappstore.com/blog/top-20-ways-to-use-youtube-in-classroom/>). Moguće je izdvojiti mnogo pozitivnih primjera korištenja Youtube-a u praksi. Rubil (2019) navodi primjer jedne učiteljice trećeg razreda osnovne škole koja je nakon obrade teksta *Bajka o maslačima*, primijetila da je djeci teško razumjeti kako je žuti i bijeli maslačak isti cvijet. Stoga je odlučila djeci podijeliti videozapis s YouTubea nakon kojeg su uspjeli shvatiti proces promijene maslačka. Izuzetno dobar se pokazao Youtube kanal *Škola za život*. Pokrenut je u ožujku 2020. godine zbog prekida nastave uživo, uzrokovanog pojavom koronavirusa. Na tom kanalu nalazi se niz videolekcija za sve razrede osnovne škole. Cilj je bio pomoći učenicima, ali i nastavnicima u kontinuiranom provođenju nastavnog procesa, a danas ih aktivno „prati“ nešto manje od 20 000 ljudi. Youtube nudi mnogo edukativnih sadržaja i materijala i gotovo se svakodnevno može koristiti u nastavi, ali ipak treba razumijeti da pretjerana uporaba i često prikazivanje videozapisa djeci može postati monotono, stoga je važno biti umjeren u korištenju ove društvene mreže u nastavnom procesu.

3.3. WhatsApp

WhatsApp je društvena mreža koja nudi jednostavno, sigurno i pouzdano dopisivanje ljudima diljem svijeta, ali osim toga putem WhatsAppa šalju se fotografije, videozapisi, dokumenti, glasovne poruke te uspostavljanje videopoziva. Nadalje, WhatsApp svojim korisnicima omogućava izradu grupa u kojoj maksimalni broj članova može biti 256. Kreiranje grupa postalo je aktualno unazad nekoliko godina, kako kod odraslih tako i kod djece. Ciboci i sur. (2020) navode negativnu stranu kreiranja grupa kod djece. Smatraju kako djeca osnovnoškolske dobi često organiziraju grupe u kojima se dopisuju s prijateljima iz razreda, putem tih grupa vrijeđaju, zlostavljaju i ponižavaju jedni druge, šalju poruke mržnje i prijetnje, dok se većinom u školi nastavi vrijeđanje uživo. Problem je to što većinom djeca koja dožive takva iskustva vrijeđanja i ponižavanja ne žele priznati da im se to događa jer ih je strah (Ciboci i sur., 2020). Istraživanje EU Kids Online Hrvatska (<http://hrkids.online/post/fifth-press/>), pokazuje da su elektroničkom nasilju izloženi djeca djece u dobi od 12 do 14 godina (6,4%) i 4% djece u dobi od 9 do 11 godina. Najčešće iskustvo nasilja bilo je primanje neprimjerenih poruka (61%), nakon čega je slijedilo isključivanje iz grupe ili aktivnosti (33%). No, uz sve negativnosti, WhatsApp ima svoje dobre strane. Neke prednosti korištenja WhatsAppa u

odgojno- obrazovnom procesu su postizanje dvosmjerne komunikacije, brzi odgovori roditelja, organizacija grupe s kolegama iz razreda, dijeljenje informacija o nadolazećim događajima te pomoć pri pisanju domaće zadaće. Tangiduk i sur. (2021) otkrili su da WhatsApp pomaže u razumijevanju pročitano kod učenika putem opisnih tekstova. Ahmed (2019) je zaključio da WhatsApp pomaže u pružanju prostora za prirodnu komunikaciju, posebno u chatovima, učenju ispravljanja vlastitih pogrešaka promatranjem drugih učenika kao i povećanju čitanja, razumijevanja i tumačenja članaka. Levent Cetinkaya (2017) kao student sveučilišta u Ankari, 2017. godine proveo je istraživanje kojem je svrha bila istražiti učinke korištenja WhatsAppa u obrazovanju te utvrditi stavove učenika o toj društvenoj mreži. Istraživanje je osmišljeno u mješovitom istraživačkom modelu koji kombinira kvalitativne i kvantitativne podatke. Rezultati na uzorku učenika između 15 i 16 godina pokazali su kako učenici imaju pozitivna mišljenja o korištenju WhatsAppa u obrazovne svrhe. Izvijestili su da se učenje može odvijati i nesvjesno te da su poruke sa slikama, koje mogu slati putem WhatsAppa, učinkovitije za njihovo učenje. Gledajući učestalost uporabe i razmjenu informacija, može se zaključiti da je WhatsApp pogodan kao društvena mreža za virtualno obrazovanje i učenje, a ponajviše komunikaciju među učenicima pri čemu treba paziti na primjerenost sadržaja i komunikacijskih obrazaca.

3.4. Instagram

Osnivači Instagrama Kevin Systrom i Mike Krieger, 2010. godine odlučili su pokrenuti svoj projekt tako da u centru komunikacije bude fotografija (Kirkpatrick, 2012). Društvena mreža funkcionira na način da korisnici ispod fotografija mogu označavati riječi *hashtagom* (#) kako bi pratitelji lakše pronašli fotografiju s istom tematikom. Danas je Instagram djeci popularniji od Facebooka, putem njega „prate“ korisnike koji objavljuju razna videa i fotografije, to mogu biti poznate i nepoznate osobe, igrice, influenceri ili youtuberi. Statistički podatci (<https://www.statista.com/topics/1882/instagram/>) pokazuju da je broj aktivnih članova u veljači 2022. godine iznosio 120 milijuna, a procjenjuje se da će do 2023. postojati gotovo 1,2 milijarde korisnika Instagrama diljem svijeta. Svoju popularnost Instagram drži među tinejdžerima koji ga najviše koriste zbog zabave te dijeljenja fotografija koje ponekad i nisu realan prikaz stvarnosti. Fotografije su većinom uljepšane raznim filterima za uljepšavanje te ih djeca često upotrebljavaju i objavljuju takve fotografije na svojim profilima. Rančić (2019) navodi da je prednost ove društvene mreže ta što se strogo provode ograničenja sadržaja

neprimjerene tematike. Primjerice ako netko prijavi uvredljiv sadržaj nekog korisnika, Instagram će izbrisati taj korisnički račun nakon nekoliko prijava. No, to nekada nije dovoljno kako bismo bili sigurni u ono što dijete pretražuje, stoga se naglasak stavlja na roditelje i odgajatelje koji bi svoju djecu trebali educirati i savjetovati da ne prihvaćaju dopisivanje s osobama koje ne poznaju u stvarnom životu. Važno je kontrolirati što dijete na Instagramu pretražuje. Orlić (2019) smatra da djecu i roditelje treba upoznati s postavkama na toj društvenoj mreži kako bi znali što smiju dijeliti na svom profilu. Nadalje, navodi da bi svaki roditelj sa svojim djetetom trebao provjeriti, zna li dijete tko sve može vidjeti njegove fotografije te je li im profil otvoren ili zatvoren od pregleda nepoznatih ljudi. Zaključuje da to može biti dio nekog zajedničkog druženja u kojem roditelji i djeca imaju priliku učiti jedni od drugih.

3.5. Snapchat

Snapchat je društvena mreža za razmjenu fotografija i kratkih videozapisa koji se mogu urediti filterom, tekstom i naljepnicama. Takvi uradci mogu se podijeliti javno da mogu vidjeti svi korisnici Snapchata ili privatno. Jack Platt (2021) navodi kako Snapchat ima svoje pozitivne i negativne utjecaje na djecu. Pozitivni utjecaji su izražavanje kreativnosti pojedinca uređivanjem fotografija i pravljenjem emotikona, usmjeren je više na komunikaciju s prijateljima u realnom vremenu te se djeca zabavljaju korištenjem različitih filtera. Negativni utjecaji koje autor iznosi, odnose se na probleme vezane uz socijalnu integraciju, naime djeca često žele postati popularna objavljivanjem svojih fotografija, odnosno „snapova“ pa žele što više puta poslati poruku samo kako bi dobili „vatrice“ na Snapchatu. „Vatrice“ se dodjeljuju učestalim razmjenjivanjem poruka, fotografija i videozapisa. Kad se to ne dogodi učenici postanu nezadovoljni, ljutiti i razočarani, što dovodi do većih problema vezanih uz stres i depresiju. Sveučilište u Nevadi navodi kako bi se borili protiv osjećaja neadekvatnosti ili nesigurnosti uzrokovanih aktivnostima na društvenim mrežama, tinejdžeri i adolescenti moraju naučiti da ono što vide na društvenim mrežama često ne odražava stvarnost, već je zamišljena slika koju bi oni željeli vidjeti u stvarnom svijetu (<https://onlinedegrees.unr.edu/online-master-of-public-health/impact-of-social-media-on-youth-mental-health/>). Učitelj John Walter (2017) odlučio je sa svojim učenicima na satu novinarstva koristiti Snapchat kako bi se predstavili široj publici. Navodi kako su učenici na taj način bili motivirani za rad i postizali iznimne rezultate u kreiranju svojih priča koje su dodatno ukrašavali filterima sa Snapchata. On navodi da djeci

trebamo pružiti priliku i približiti sadržaj s onim što je njima najbliže, a to su svakako društvene mreže. Nadalje, smatra da učitelji mogu koristiti Snapchat u razne svrhe kao što je informiranje učenika o sadržaju vezanom uz nastavu, za prikazivanje aktivnosti tijekom dana, a pogodan je i za povezivanje s drugim tehnički potkovanim edukatorima koji koriste Snapchat u vašoj mreži za profesionalno učenje. No prije svega, zaključuje, važno je imati svrhu i postaviti jasan cilj.

3.6 TikTok

Društvena mreža TikTok u posljednje se vrijeme popela na sam vrh najpopularnijih društvenih mreža kod mladih. Ova društvena mreža svojim korisnicima omogućuje snimanje, uređivanje, gledanje i dijeljenje kratkih videozapisa do 1 minute. Prilikom pregledavanja videa, aplikacija „pamti“ ono što je korisnik najviše gledao te predlaže pregledavanje videozapisa koji imaju isti ili vrlo sličan sadržaj. Najveća značajka TikToka je ta što nakon završetka jednog videa, odmah kreće drugi bez da ga korisnik sam pokrene. Na taj način želi privući pažnju korisnika da nastave gledanje videozapisa. Učestalim objavljivanjem videozapisa, u želji da se postigne popularnost, mnogi objavljuju ono što možda nikada ne bi objavili javno. Dobna granica otvaranja profila je 13 godina kao i na ostalim društvenim mrežama, no da bi se mogli pregledavati videozapisi s TikToka, nije potrebno imati korisnički profil nego je dovoljno samo ući u aplikaciju. Aplikacija TikTok dostupna je za Android i Apple pametne telefone. Kratki videozapisi mogu se dijeliti s drugim korisnicima, preuzimati u nekomercijalne svrhe, komentirati i naravno priložiti oznakom "sviđa mi se". Korisnici također mogu zatražiti "izazove", gdje definiraju koju bi izvedbu trebali stvoriti mnogi korisnici (Montag i sur., 2021) Činjenica je da i mlađa djeca svakodnevno provode svoje vrijeme listajući kratke videozapise s TikToka. Jurmanović i sur. (2020) proveli su istraživanje u kojem je cilj bio otkriti koliko učestalo učenici predmetne nastave u osnovnim školama koriste društvenu mrežu TikTok. Rezultati su pokazali kako gotovo polovica učenika (48,61%), dnevno provede između 30 minuta do 2 sata na TikTok-u. Najviše društvenu mrežu posjećuju u večernjim satima prije spavanja te ujutro nakon buđenja. U određivanju razloga zašto koriste TikTok, većina učenika odgovorila je zbog zabave (73,48%), dok je 51,62% učenika odabralo odgovor iz dosade.

Iako je većina razloga korištenja TikTok-a zbog zabave i „gubljenja vremena“, postoje pozitivni primjeri korištenja društvene mreže TikTok u nastavi. Kako bi poboljšala gramatičke vještine učenika srednje škole, profesorica engleskog jezika Claudine James (<https://www.tiktok.com/@iamthatenglishteacher?lang=en>), uvidjevši da gotovo svi učenici

koriste tu društvenu mrežu, počela je objavljivati kratke video lekcije na TikTok-u (*Slika 2*). U studenom 2020. godine napravila je svoj korisnički račun, šest tjedana nakon, njezin račun dosegao je 100.000 pratitelja, danas je slijedi 3.4 milijuna korisnika. Slično tome, učitelj Jeremy Rinkel, (<https://www.teachbetter.com/blog/using-tiktok-to-build-relationships-with-teachers/>) podijelio je kratke sažetke poglavlja romana koje su njegovi učenici čitali na nastavi, poput *Miševi i ljudi* i *Veliki Gatsby*. Uz čitanje, smatrao je da bi studenti mogli dobiti dodatno objašnjenje za svako poglavlje od 30 do 60 sekundi. Jedan učenik rekao je Jamesu „Kada nešto objasnite u razredu, a ja to ne razumijem, svjestan sam da mogu otići kući i gledati vaš TikTok koliko god puta želim i nitko neće znati, a meni će pomoći“. Učenici se mogu sami poslužiti prazninama u svom razumijevanju i ponavljati ove male lekcije iznova i iznova dok ih ne shvate (Tutt, 2021). Nichita i sur. (2021) proveli su istraživanje na uzorku od 50 učenika u nekoliko različitih škola u Rumunjskoj. Rezultati su pokazali kako je 60% učenika izjavilo da koristi TikTok više od 30 minuta dnevno. Zabrinjavajući su odgovori na pitanje kojim se trebalo utvrditi jesu li učenici gledali neprimjerene videozapise koji bi mogli uključivati fizičke ozljede ili rasnu diskriminaciju. Čak 62% učenika izjavilo je da su gledali takve videe, dok je ostalih 38% reklo da nisu pronašli takve videozapise. Nadalje, isti autori htjeli su ispitati mišljenja učenika o korištenju društvene mreže TikTok u obrazovne svrhe. Njih 60% izjavilo je da bi se aplikacija TikTok mogla koristiti u obrazovne svrhe, a 40% tinejdžera smatra da aplikacija TikTok ne može koristiti kratke videozapise kao obrazovni alat. TikTok se može koristiti kao obrazovni alat, ali u granicama zbog duljine videozapisa. Ova aplikacija ima prednosti, ali i nedostatke koji se mogu prevladati ovisno o analitičkim sposobnostima osobe koja koristi aplikaciju, ali i ovisno o sadržaj koji žele vidjeti (Nichita i sur., 2021).

Slika 2. Prikaz korisničkog računa Claudine James na društvenoj mreži TikTok (preuzeto s <https://www.tiktok.com/@iamthatenglishteacher>, 27.5.2022)

3.7. Edmodo

Društvena mreža Edmodo namijenjena je isključivo učenju. Cilj joj je povezivanje nastavnika, učenika i roditelja. Profili korisnika i način uporabe gotovo su jednaki kao na Facebooku s kojim je većina roditelja već upoznata pa im je lakše shvatiti korištenje Edmoda. Prema Rizvan (2020), Edmodo daje mogućnost otvaranja nastavničkih, učeničkih i roditeljskih naloga, kreiranja grupa, dijeljenje dokumenata, praćenje rada učenika te komuniciranje s drugim nastavnicima. Nadalje, navodi da se u Bloomovoj digitalnoj taksonomiji društvena mreža Edmodo nalazi se na petoj razini, odnosno razini procjene zbog toga što ovu društvenu mrežu odlikuju suradnja, umrežavanje, komentiranje, reflektiranje i postavljanje postova, što potiče razvoj kritičkog mišljenja kod učenika i povećava kvalitetu nastave. Vrdoljak (2014) je 2013. godine provela istraživanje u Osnovnoj školi Ravne njive u Splitu. Cilj istraživanja bio je utvrditi imaju li učenici i učitelji pozitivne stavove prema uvođenju društvene mreže Edmodo u nastavu u svrhu poboljšanja nastavnoga procesa. Uzorak istraživanja bili su učitelji razredne i predmetne nastave te učenici petog i sedmog razreda. Dobiveni rezultati pokazali su da učitelji i učenici rijetko koriste društvenu mrežu Edmodo u nastavi. Manje od 30% ispitanika smatra kako je nastavna tehnologija dovoljno prisutna u nastavi, dok se gotovo 70% učenika složilo s tvrdnjom da bi nastava bila zanimljivija kada bi učitelji i učenici komunicirali putem društvene mreže. Kao pozitivne strane korištenja društvene mreže Edmodo u nastavi, učitelji su naveli

njegovu suvremenost i bliskost djeci, mogućnosti zabavnog i suradničkog učenja, dok su za negativnu stranu naveli kako takav oblik nastave oduzima puno vremena za kreiranje sadržaja.

Učiteljica Janko (2011) navodi kako je svojim učenicima za lakše učenje izradila „učionicu“ na društvenoj mreži Edmodo. Učenicima je dala mogućnost pristupanja mreži potpuno dobrovoljno, a uključilo se približno tri četvrtine učenika. Jedni su rado preuzimali zadatke za vježbu prije provjere znanja, dok je drugima bila važna komunikacija. Kroz komunikaciju otkrila je njihova osobna razmišljanja i stavove u vezi nastavnih tema za koje, nažalost u razredu nema mnogo vremena. Predaja domaćih zadaća i učeničkih radova postala je mnogo jednostavnija, jer su mogli unaprijed saznati ocjenu i prema potrebi ispraviti svoj rad prije izlaganja pred razrednim odjelom. Autorica Janko (2011) nadalje ističe kako joj je Edmodo postao osobito važan za upoznavanje sposobnosti učenika i to onih koji su u razrednom okruženju samozatajni i tihi. Zaključuje da je Edmodo društvena mreža koja učenicima omogućuje slobodno izražavanje i mogućnost da pokažu svoje prave vještine i znanja.

4. Uloga učitelja i škole u medijskom opismenjavanju učenika

Medijska pismenost kao pojam definirana je na konferenciji o medijskoj pismenosti 1992., kao sposobnost pristupa, analize i vrednovanja te odašiljanja poruka posredstvom medija (Aufderheide, 1992 prema Zgrabljčić Rotar, 2005). Prema Livingstone i Thumim (2003) medijska pismenost obuhvaća tri dimenzije:

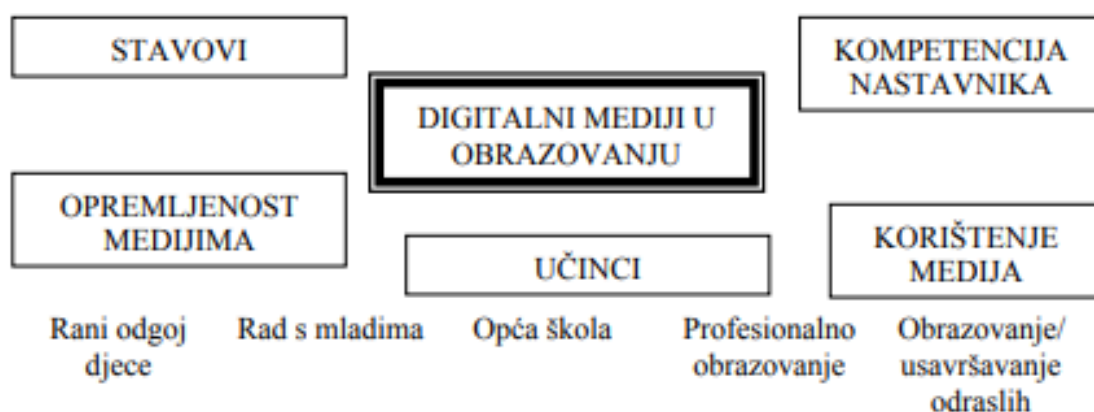
1. Tehničke kompetencije
2. Vještinu i praksu kritičkog razmišljanja i prihvaćanja
3. Proizvodnja sadržaja

Cilj medijske pismenosti prema tome je omogućiti pojedincu brz i siguran pristup informacijama uz uporabu interneta, osposobiti ga za kritičko razumijevanje i procjenjivanje sadržaja te kreirati vlastiti medijski sadržaj za koji je potrebno imati razvijenu digitalnu kompetenciju. Letinić i sur., (2016) navode kako medijska pismenost oblikuje našu kulturu i društvo na način da pojedincu omogućuju da prepozna lažne informacije, ocjenjuju poruke koje se prenose putem medija, ali da znaju kreirati vlastite informacije koje će biti točne i provjerene. Kada govorimo o uključenosti medijske pismenosti u hrvatski sustav obrazovanja, ona se najviše provodi kroz nastavni predmet Hrvatski jezik. U kurikulumu za nastavni predmet

Hrvatski jezik, domena C znači kultura i medij. Prema kurikulumu ta domena odnosi se na „istraživanje veza između tekstova i njihovih oblika, između kultura življenja i društvenih odnosa, međuodnosa autora i publike te visoke umjetnosti i popularne kulture. U središtu je učenikova istraživanja i stvaranja tekst koji, sinkronijski i dijakronijski, predstavlja vrijednosti i predrasude, sukobe i razlike, uvjerenja, znanja i društveno okružje te komunikacijska priroda kulture, koja je istodobno posrednik i posredovano, a mediji su primarni prijenosnici kulture“ (Kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik, 2019). Mediji u predmetnom kurikulumu žele kod pojedinca razviti kritičko mišljenje prema porukama, informacijama, njihovim utjecajima na društvo te potaknuti na kreiranje vlastitih medijskih sadržaja. Alerić i sur. (2018) navode kako suvremeni koncept medijske pismenosti obuhvaća učenje o svim medijima (tisku, radiju, televiziji), o njihovim produkcijskim i financijskim načelima funkcioniranja zbog čega bi u medijsko opismenjavanje trebalo uključiti učenje o jezicima medija.

Spitzer (2018: 111) navodi primjere medijskog opismenjavanja u okviru školskih sustava Francuske, Australije i Južne Koreje. U Francuskoj su u školama zabranili uporabu pametnih telefona. U Australiji je 2008. godine uloženo oko 2,4 milijarde dolara u opremanje škola prijenosnim računalima, ali već su ih 2016. godine izbacili iz škola zbog toga jer su učenici na njima radili sve osim učenja. Južna Koreja ističe se kao zemlja s najboljom tehnologijom, proizvode najviše pametnih telefona u svijetu, ministarstvo obrazovanja Južne Koreje navodi da je 30% ovisnika o pametnim telefonima među mladima od 10 do 19 godina, stoga su odlučili prije nekoliko godina uvesti zakon koji ograničava i regulira korištenje pametnih telefona na način da su osmislili softver koji blokira pristup pornografiji, nasilju, neprimjerenim sadržajima, a roditeljima šalje upozorenje kada djeca pretražuju riječi poput samoubojstva, trudnoće i mobinga. Spitzer (2018) ističe kako je zanimljiva činjenica da roditelji prate i dnevno korištenje pametnih telefona njihove djece na način da dobiju obavijest kad ona premaši 5,4 sata dnevno. Nadalje, isti autor navodi kako digitalna propaganda utječe na dobrobit djece na način da profilerske kompanije poput Googlea, Microsofta i Facebooka upravljaju djecom nudeći im informacije koje nisu provjerene te zaključuje da je najbitnije dobro djece od bilo kakve zarade u svijetu. Kada uzmemo u obzir medijsku nepismenost djece, možemo zaključiti da se utjecaj nasilja na djecu sve više iz godine u godinu povećava. Škola i mediji bi trebali biti povezani jer najčešće odgovornost za nasilje pada upravo na njih. Miliša i sur. (2009:142) ističu da je problem u tome što ne postoji dobra organizacija institucija Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstva unutarnjih poslova te Ministarstva pravosuđa. Nadalje smatraju kako bi Vlada Republike Hrvatske trebala od resornih ministarstava zatražiti analizu postojećeg stanja vezanog uz međuvršnjačko nasilje te potaknuti

izmjene zakona koji je trenutno neučinkovit za ovu problematiku, jer ne postoji škola s „nultom stopom nasilja“ niti će ikada postojati, može se govoriti samo o učinkovitim načinima rješavanja problema. Nadrljanski i sur. (2007) smatraju da temelj obrazovanja leži u učenicima koji trebaju uočiti i razumjeti međudnose između raznih znanstvenih disciplina kako bi mogli kritičkim razmišljanjem različitim pristupima rješavati probleme i tako pronaći i otkriti svoj potencijal (Slika 3). Nadalje, ističu „Interdisciplinarnost programa obrazovanja u svojoj biti podrazumijeva kvalitetniji odgoj i obrazovanje i ona mora postati imperativ, jer su i životni problemi obrazovane osobe interdisciplinarni“. Dobar primjer pristupu medijskog opismenjavanja korištenjem društvenih mreža navodi učitelj Jim Asher (2015) na web portalu Edutopia, (<https://www.edutopia.org/blog/making-case-social-media-in-schools-jim-asher>), on naglašava kako društvene mreže itekako mogu biti od pomoći i pridonijeti ostvarenju ishoda obrazovanja i medijskom opismenjavanju djece. Neki od primjera koje je sa svojim učenicima proveo bili su objavljivanje radova učenika na školskom instagram profilu jer kako kaže „učenici uživaju kad se njihovi radovi dijele“, a na taj način i roditelji imaju uvid u ono što djeca rade u učionici. Nadalje, na društvenim mrežama mogu se objavljivati važni datumi ili zadaće koje je potrebno dovršiti, učenici sudjeluju u globalnim izazovima. Jedan od takvih izazova Asher (2015) navodi, bio je izgraditi visoki toranj od papira te podijeliti svoj rad na društvenoj mreži. Na taj način učenici su se međusobno povezali pomaganjem jedni drugima, a objavljivanjem na društvenoj mreži trebali su kritički procijeniti informacije koje objavljuju, što je jedan od najvažnijih elemenata medijske pismnosti.

Slika 3. Model čimbenika u primjeni digitalnih medija u obrazovanju (Nadrljanski M., Nadrljanski, Đ., Bilić, M. (2007). Digitalni mediji u obrazovanju (preuzeto s https://epale.ec.europa.eu/sites/default/files/7-08_nadrljanski_nadrljanski_bilic_digitalni_mediji_u_obrazovanju.pdf pristupljeno, 22.6.2022)

Ciboci i sur.,(2021) smatraju da je cilj komunikacije u medijima zarada putem oglašavanja, iako to nijedan medij neće istaknuti. Većinom je kreiranje medijskog sadržaja

najčešće usmjereno na djecu jer su djeca vrlo podložna i sve im djeluje primamljivo, a poznati youtuberi i tiktokeri često se koriste prikrivenim oglašavanjem, stoga su navedeni autori izradili priručnik povodom dana medijske pismenosti 2021. godine. Cilj je priručnika potaknuti učitelje i roditelje da se sami educiraju o toj temi, a potom razgovaraju s djecom o influencerima koje njihova djeca prate i sadržajima koje oni objavljuju. Mnoge škole koriste blogove kao nastavne alate u svrhu poboljšanja znanja engleskog jezika, pravilnog pisanja riječi i kreativnosti. Facebook i druge društvene mreže omogućuju učenicima okupljanje izvan škole i razmjenu ideja o zadacima ili suradnju na grupnim projektima (Borja, 2005). Wade i sur. (2020) navodie da kada je riječ o društvenim mrežama, škole obično zauzimaju različite stavove. Smatra se da su izrazito korisne kada je u pitanju dijeljenje informacija ili organiziranje školskih zadataka. S druge strane se društveno umrežavanje okrivljuje za nedostatak pažnje kod učenika tijekom nastave. No, počinje se pokazivati sve veći trend usvajanja društvenih medija u školi. Isti autori (2020) smatraju kako ključ uspjeha leži učitelju, od kojeg se traži da bude otvorenog uma, iskoristi dobre resurse tehnologije i na taj način dopre do učenika. Yard (2020) zaključuje da je uloga obrazovnih institucija, nastavnika i odgojitelja važna za cjelokupni rast ljudskog bića. Kroz obrazovanje se uči o društvenim i kulturnim vrijednostima. Obrazovanje čini učenike spremnim za suočavanje s kulturom društva. Nadalje, ista autorica smatra da postoji mnogo materijala i edukativnih stranica koje su usmjerene na razvoj kulture obrazovanja te da se pojedinačno usvajanje prirodnog i društvenog okruženja na pozitivan način odvija i kroz obrazovanje. Svaka osoba u društvu ima svoje preferencije i stav da percipira svijet oko sebe, a obrazovanje mijenja percepciju pojedinca prema različitim zahtjevima zajednice.

5. Metodologija istraživanja

5.1. Cilj i problemi istraživanja

Glavni cilj ovog istraživanja bio je iz perspektive učitelja istražiti stavove o tome na koji način društvene mreže utječu na učenike. Na temelju postavljenog cilja definirani su sljedeći problemi istraživanja:

- a) Ispitati stavove učitelja o učestalosti i načinima korištenja društvenih mreža u svakodnevnom životu učenika
- b) Ispitati učitelje o primjerima, mogućnostima i načinima korištenja društvenih mreža u nastavnom (odgojno-obrazovnom) procesu
- c) Ispitati stavove učitelja o utjecaju društvenih mreža na socijalne odnose među učenicima
- d) Ispitati stavove učitelja o pozitivnom i negativnom utjecaju društvenih mreža na učenika

5.2. Postupak, instrumenti i uzorak istraživanja

Istraživanje je provedeno tijekom školske godine 2021./2022. u Osnovnoj školi Trilj. U istraživanju je sudjelovalo deset ispitanika (5 učitelja predmetne nastave i 5 razredne nastave). Od deset ispitanika dvoje učitelja bilo je u dobi od 20 do 30 godina, troje učitelja u dobi od 30 do 40 godina, troje u dobi od 40 do 50 godina i dvoje u dobi od 50 do 60 godina. Od deset ispitanika, 9 je bilo učiteljica i jedan učitelj predmetne nastave. Svi ispitanici predmetne nastave (njih pet) podučavaju učenike od petog do osmog razreda. Među ispitanicima razredne nastave jedna je učiteljica trećeg razreda, jedna prvog razreda, dvije su učiteljice četvrtog razreda te jedna učiteljica koja radi u kombiniranom odjelu drugog i četvrtog razreda u područnoj školi. Sa svim sudionicima istraživanja vođen je polustrukturirani intervju. Sudjelovanje u istraživanju je bilo anonimno i dobrovoljno.

Za odgovor na istraživačke probleme odabran je polustrukturirani intervju, odnosno kvalitativna metodologija kako bi se dobili detaljniji i opširniji odgovori sudionika istraživanja.

Instrument istraživanja, odnosno pitanja za polustrukturirani intervju složena su s obzirom na temu istraživanja i na temelju relevantne znanstvene literature. Pitanja namijenjena ispitanicima su tematski međusobno povezana, ali prilagođena s obzirom na uloge i kompetencije koje sudionici istraživanja imaju. Ispitanici su uz osnovne sociodemografske podatke odgovarali na pitanja kojima je bilo moguće doznati mišljenja i stavove o dobrobiti utjecaja društvenih mreža na učenike.

PITANJA ZA ISPITANIKE:

1. Dob:
Spol:
Zvanje:
2. U kojem razredu/ razredima trenutno predajete nastavu?
3. Znete li koje su društvene mreže najpopularnije kod vaših učenika?
  - a. Ako da, možete li nabrojati neke od njih?
4. Smatrate li da bi nastavnici trebali biti upoznati s medijskim okruženjem učenika?
5. Smatrate li da bi škola trebala uvesti aktivnosti u okviru kojih bi učenici sustavnije učili o odgovornom korištenju medijskih sadržaja i medija?
6. Koristite li neku društvenu mrežu u nastavnom procesu kao način komunikacije s učenicima ili njihovim roditeljima?
  - a. Ako da, koje društvene mreže koristite?
  - b. Koliko često?
  - c. Zašto i kako?
7. Dozvoljavate li svojim učenicima uporabu mobilnih uređaja na nastavi?
8. Što mislite, u kojoj mjeri društvene mreže mogu pomoći učenicima u nastavnom procesu?
9. Koliko učenika vašega razreda posjeduje mobilne uređaje?
10. Za što ih najčešće koriste?
11. Jeste li ikada u razredu imali problem vezan uz određen medij ili društvenu mrežu?
  - a. Ako da, možete li navesti kako ste pristupili rješavanju problema?

12. Utječu li društvene mreže, odnosno učestalost njihova korištenja na odnose među djecom?
  - a. Ako da, možete li navesti neki primjer.
13. Mislite li da će se djeca koja nemaju društvene mreže teže uklopiti među svoje vršnjake?
14. Koriste li vaši učenici mobitele za vrijeme odmora?
15. Utječe li dob učenika na učestalost i kvalitetu korištenja društvenih mreža?
16. Postoje li značajnije promjene, vezane uz uporabu društvenih medija, u odnosu na prethodne generacije koje ste poučavali? (ako učitelj ima duži radni staž)
17. Za kraj, možete li navesti neke prednosti društvenih mreža za dobrobit učenika?
18. Možete li navesti neke manjkavosti korištenja društvenih mreža na dobrobit djeteta?

6. Rezultati i rasprava

6.1. Stavovi učitelja o učestalosti i načinima korištenja društvenih mreža u svakodnevnom životu učenika

S obzirom na to da su se prvim problemom željeli ispitati stavovi učitelja o učestalosti i načinima korištenja društvenih mreža u svakodnevnom životu učenika, postavljena su im pitanja koja se odnose na najpopularnije društvene mreže koje učenici koriste, broj učenika koji posjeduju pametni telefon, koriste li učenici mobitele za vrijeme odmora, je li dob učenika povezana s kvalitetom i učestalošću korištenja društvenih mreža te postoje li značajne razlike prethodnih i sadašnjih generacija.

Na pitanje koju su najpopularnije društvene mreže kod učenika, većina učitelja nabrojala je Tik Tok, Snapchat, Whatsapp, YouTube, Instagram i Facebook no najčešći odgovor učitelja razredne i predmetne nastave bila je društvena mreža TikTok. Montag i sur. (2021) navode kako je TikTok od svog osnutka u rujnu 2016 doživio široku distribuciju, posebno privlačeći mlade korisnike da se uključe u gledanje, stvaranje i komentiranje kratkih videozapisa u aplikaciji. Shaoa (2018, prema Montag i sur., 2021) navodi da posebice mladi ljudi koriste TikTok za pozicioniranje u svojoj grupi vršnjaka kako bi bili prihvaćeni unutar te grupe. Zabrinjavajuće je to što, kao što je u uvodnom dijelu rada navedeno, TikTok za svoje korisnike propisuje minimalnu starost od 13 godina, dok se najčešće uključuju i mlađi korisnici

kao što su učenici trećeg i četvrtog razreda osnovne škole što je vidljivo i po rezultatima ovog istraživanja. Psihologinja Aleksandra Smolić (2021) smatra da se radi o „napadu“ na mladu i nerazvijenu osobu te se djecu iskorištava da se dokažu pred svojim vršnjacima. Djeca žele biti popularna izvršavanjem izazova koji se ondje nalaze iako su često ti izazovi zahtjevni i opasni po život, no želja za priznanjem među svojim vršnjacima nadvlada početnički strah upuštanja u izvedbu izazova. Prema Smolić (<https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/jeziv-izazov-siri-se-medu-osnovcima-u-rijeci-dijete-je-umalo-poginulo-to-rade-na-rodendanima-15060324>) radi se „o socijalnom inženjeringu koji se vrlo opasno nameće najosjetljivijoj populaciji, a to su učenici. Primijetili smo da su djevojčice sklonije tome, jer su pune dvojbi oko socijalnog statusa u razredu te su zbog toga puno ugroženije. Današnja generacija djece ostvaruje se realno i virtualno u jednakom obimu i ako postignu neki cilj u virtualnom svijetu, smatraju ga ostvarenjem i u realnom okruženju“. Bossen i Kottasz (2020) navode kako je zadovoljenje potreba za zabavom najrelevantniji pokretač za razumijevanje niza ponašanja na TikToku, uključujući pasivnu konzumaciju sadržaja, ali i stvaranje sadržaja i interakciju s drugima.

Sljedeće pitanje koje je bilo postavljeno učiteljima odnosilo se na to koliko učenika posjeduje mobilne uređaje. Učiteljica razredne nastave koja podučava prvi razred odgovorila je da se radi o polovini razreda (10 od 20 učenika), kod druge učiteljice koja radi u kombiniranom odjelu izvjestila je kako svi učenici četvrtog (njih četvero) razreda imaju mobilne uređaje, dok dvoje učenika drugog razreda ne posjeduje mobilne uređaje. Dvije učiteljice četvrtoga i jedna trećega razreda navele su da gotovo većina učenika u razredu ili svi posjeduju mobilne uređaje. Prema navedenom, čini se da je u ovom istraživanju treći razred prijelazna granica dobivanja mobitela onih učenika koji ga to tada nisu imali. Dempsey i sur. (2018) proveli su istraživanje u Irskoj nad 8500 djece između 9 i 13 godina. Cilj im je bio ispitati utjecaj ranog posjedovanja mobilnog telefona na uspjeh u čitanju i matematici. Rezultati su pokazali da djeca koja su već izjavila da posjeduju telefon u dobi od devet godina lošije prolaze u pogledu svog akademskog razvoja kako prelaze u adolescenciju. Gledajući na učenike predmetne nastave ovog istraživanja, svi učitelji predmetne nastave složili su se da svi učenici posjeduju mobilne uređaje. Učitelji razredne nastave naveli su da učenici mobilne uređaje najčešće koriste za igranje igara te ako trebaju nazvati roditelje, dok učitelji predmetne nastave navode da ih učenici koriste za slušanje glazbe, dopisivanje s prijateljima, fotografiranje, objavljivanje privatnih slika i videa na društvenim mrežama, gledanje serija, dijeljenje sadržaja i dopisivanje putem Whatsapp, pregledavanje videa na TikToku, gledanje serija i filmova. Ciboci i sur. (2020) navode da djeca osnovnoškolske dobi kreiraju grupe u kojima se dopisuju s prijateljima iz razreda, a velik problem nastaje kada dođe do vrijeđanja i zlostavljanja. Isti autori proveli su

istraživanje u studenom 2017. kada se pokazalo da mobitel posjeduje 82,4% djece u dobi od 9 do 11 godina te 95,5% djece u dobi od 12 do 14 godina.

Nadalje, učiteljima je postavljeno pitanje koriste li učenici mobitele za vrijeme odmora. Ispitanici ovog istraživanja naveli su da u razrednoj nastavi djeca većinom ne koriste mobilne uređaje za vrijeme odmora, dok učenici predmetne nastave koriste. Jedna učiteljica predmetne nastave navela je kako je u predmetnoj nastavi to učenicima teško zabraniti jer bi se učenici suprotstavljali toj zabrani. U ovom kontekstu, zanimljivo je razmišljanje mladog trinaestogodišnjeg ambasadora za prava djece i mladih Europske unije, Alekseja Leona Gajice, koji smatra da mobitele ne bi trebalo zabranjivati u školama jer se na taj način tinejdžeri počinju namjerno suprotstavljati zabrani. Navodi kako škola ima ulogu educirati, poučiti mlade dobrim i lošim stranama interneta, a ne zabranjivati nešto što je postalo sastavni dio života mladih (<https://www.unicef.org/croatia/zabrana-mobitela-u-skolama-da-ili-ne>).

Nadalje, učitelji predmetne nastave ovog istraživanja smatraju kako dob učenika znatno utječe na kvalitetu i učestalost korištenja društvenih mreža. Većina njih odgovorila je da stariji učenici više koriste društvene mreže nego učenici u nižim razredima, češće pretražuju Internet, ulaze u neprimjeren sadržaj te znaju više o aktivnostima i onome što se na društvenim mrežama nalazi. Jedna je učiteljica navela: „Pretpostavljam da što su učenici stariji više koriste društvene mreže, a samim time bolje znaju razlikovati dobru informaciju od loše“. Analizom odgovora uočljivo je kako učitelji predmetne i razredne nastave ovog istraživanja dijele jednako mišljenje na pitanje vezano za povezanost dobi učenika s kvalitetom i učestalošću korištenja društvenih mreža. Učiteljice razredne nastave navode kako se djeca u nižim razredima manje koriste društvenim mrežama jer starija djeca za razliku od mlađih imaju veće interese. Primjerice, jedna ispitanica odgovara da stariji učenici više koriste društvene mreže, dok su u razrednoj nastavi više usmjereni na zabavu, igranje igrica, pri čemu starija djeca već objavljuju svoje fotografije, statuse i slično“. Učitelji koji imaju duži radni staž dali su odgovore kako djeca u današnje vrijeme češće koriste društvene mreže nego što je to nekada bilo. Zanimljiv je odgovor učiteljice koja je istaknula kako „unazad deset godina smatra da se dosta pomaknula dobna granica korištenja društvenih mreža i medija. Nekad je to tek bilo kraj sedmog, osmi razred. Sad u petom skoro svi učenici imaju profil na jednoj od društvenih mreža“. Slično, Car (2010) naziva mlade „digitalnom generacijom“, smatra da djeca odrastaju uz televiziju, pametne telefone i računala, za razliku od prijašnjih generacija koje su računala koristile isključivo u nekom dijelu slobodnog vremena, ne svakodnevno kako je to danas. Nadalje, smatra da djeca u prvim godinama života stječu informatičku pismenost i mnogo se bolje razumiju u tehnologiju od svojih roditelja te na taj način lakše manipuliraju s njima.

6.2. Mogućnosti i načini korištenja društvenih mreža u svakodnevnom odgojno – obrazovnom procesu

Drugim problemom istraživanja željelo se istražiti mogućnosti i načine korištenja društvenih mreža u svakodnevnom nastavnom procesu. Kako bi se navedeno istražilo, učiteljima je postavljeno pitanje koriste li društvene mreže u nastavnom procesu kao način komunikacije s učenicima i roditeljima te ako jesu, koje društvene mreže koriste, koliko često, zašto i kada. Četiri učiteljice razredne nastave navele su da u nastavi najčešće koriste društvenu mrežu WhatsApp, jedna učiteljica odgovorila je da ne koristi jer predaje prvašima i smatra da za komunikaciju to nije potrebno. Ostale učiteljice navode da WhatsApp koriste povremeno i to iz razloga kao što je jedna učiteljica navela „Koristim društvenu mrežu WhatsApp jer s učenicima imam grupu u kojoj im isključivo ja šaljem obavijesti, njima je zabranjeno da šalju bilo što, osim nekada kada tražim njihova mišljenja. WhatsApp ima mogućnost da zabranim svima osim administratorima da šalju poruke. U toj grupi administratori smo učiteljica engleskoga jezika, vjeroučiteljica i ja. S roditeljima također imam WhatsApp grupu u kojoj se dogovaramo oko važnijih obavijesti te dogovora za roditeljski sastanak. WhatsApp mi je pomogao tijekom nastave na daljinu jer sam tada učenicima domaću zadaću slala putem WhatsApp grupe. Tijekom nastave na daljinu koristila sam svakodnevno, a danas ne baš tako često, možda dva do tri puta mjesečno“. Školski portal (2020) navodi kako nastavnici sve češće kreiraju WhatsApp grupe što dovodi do određenih negativnosti kao što su nedostatak kontrole od strane škole o sadržaju koji se dijeli putem grupe, nedostatak privatnosti, učitelj može krivo procijeniti je li sadržaj kvalitetan i poželjan za slanje roditeljima ili učenicima, također učitelji često postaju „meta roditeljskog osuđivanja“. No iako WhatsApp grupe imaju svoje nedostatke, Sayan (2016) smatra kako su obrazovni sustavi diljem svijeta pod sve su većim pritiskom da koriste nove informacijske i komunikacijske tehnologije za poučavanje svim vještinama koje su mu potrebne u 21. stoljeću. Nadalje smatra kako Whatsapp kao aplikacija za razmjenjivanje poruka može pozitivno utjecati na rasprave, zajednički rad i komunikaciju te da da odgajatelji eksperimentiraju s ovim tehnologijama u nadi da će potaknuti vještine kritičkog razmišljanja, suradnje i izgradnje znanja.

Promatrajući odgovore učitelja predmetne nastave ovog istraživanja, dvoje od petero učitelja navodi da u nastavi ne koriste društvene mreže. Jedna učiteljica predmetne nastave koja

poučava Hrvatski jezik navela je „Ne koristim društvene mreže u nastavi. Smatram da su društvene mreže nepotrebne u nastavnom procesu i obrazovanju, mislim da dobijemo sve potrebne materijale, a svaki učitelj trebao bi znati sam pripremiti se za nastavnu jedinicu“. Zanimljiva je potpuno suprotna izjava druge učiteljice, koja također predaje Hrvatski jezik, anavodi: „Dok je nastava bila online koristila sam digitalnu mrežu *Edmodo*, gdje bih učenicima objavljivala nastavni sadržaj, davala neke zadatke. *Edmodo* mi je služio kao učionica. Primjerice, uslikam lekcije koje bi taj dan obrađivali, podijelim ih s učenicima na toj mreži kao dokument i zatim im objavim dokument u kojem od njih tražim što da naprave nakon što pročitaju lekciju, primjerice neki zadatak“. Učiteljica stranog jezika navodi kako u nastavi često upotrebljava digitalne alate, no jako malo društvene mreže. Istaknula je kako je s djecom koristila društvenu mrežu *Edmodo* u kojoj im je stavljala razne zadatke i pojašnjenja lekcija dok se odvijala online nastava. Također je naglasila da je prednost te mreže ta što se i roditelji mogu pridružiti u „razred“ i vidjeti jesu li njihova djeca riješila zadatak. Uz *Edmodo* koristi ponekad i YouTube za objašnjenje nastavnog sadržaja ili zanimljivosti koje postoje. Brust (2012) kao profesorica informatike na svoj primjeru željela je istaknuti je dobre strane društvene mreže *Edmodo*. Početkom nastavne godine u *Edmodu* izradila je sve razrede te sve zadatke, kvizove, projekte postavljala u određeni razred, također je vrednovala uratke učenika putem te društvene mreže. Ista autorica navodi kako su učenici bili vrlo zadovoljni organiziranjem nastave na taj način koji im je bio nov i poučan „*Edmodo* se pokazao kao izvanredno motivacijski program prihvaćen od strane učenika. Zainteresirao ih je za rad, pomoću njega interakcija profesor – učenik i učenik – učenik postaje direktna i snažna, komunikacija je svakodnevna, dijeljenje sadržaja jednostavno, a rezultati rada odmah vidljivi“ (<https://pogledkrozprozor.wordpress.com/2012/08/31/kako-program-edmodo-pomaze-nastavniku/>).

Kojčić (2012) navodi da je današnja nastava suprotstavljanje između nastavnika dvadesetog stoljeća i učenika dvadeset prvoga stoljeća. Korištenje mobitela tijekom nastave u nekim je zemljama zabranjeno. Roditelji smatraju kako djeca trebaju imati dostupne mobitele u školama kako bi ih mogli nazvati, primjerice ako trebaju doći po njih ili žele obavijestiti da će duže ostati u školi i slično, nadalje ističu da djeca trebaju znati da mobitel ne smiju koristiti za vrijeme nastave, osim ako učitelj od njih to ne zatraži.

Dvije učiteljice četvrtih razreda u našem istraživanju odgovorile su da dopuštaju korištenje mobilnih uređaja na nastavi jedino ako učenici trebaju pozvati roditelje ili odigrati neki kviz. Primjerice, jedna učiteljica je odgovorila sljedeće: „Dopustila sam im nekoliko puta, kako bi učitali QR kod za lektire, nekada bi im ja pomogla sa svojim mobitelom, ali uglavnom

izbjegavam jer nemaju svi učenici u razredu mobitel“. S druge strane, svi učitelji predmetne nastave u našem istraživanju odgovorili su da ne dozvoljavaju uporabu korištenja mobitela za vrijeme nastave. Ravnateljica Maja Škraba za ICV portal navodi kako „Učenici ne smiju koristiti mobitel u nenastavne svrhe, a ako do toga dođe, učiteljima je dozvoljeno oduzeti ga i preko roditelja vratiti učeniku, kako bi roditelj bio upoznat s njegovim prekršajem. Što se tiče odmora, stvar je zapravo u našim školskim mrežama. Carnet bi trebao imati ograničavanje nekih neprihvatljivih sadržaja“ (<https://www.icv.hr/2019/09/mobitel-u-skoli-ovo-su-sve-prednosti-i-problemi-s-kojima-se-suocavaju-roditelji-nastavnici-i-ravnatelji/>).

Na pitanje učiteljima razredne nastave što misle u kojoj mjeri društvene mreže mogu pomoći učenicima u nastavnom procesu, tri učiteljice ovoga istraživanja smatraju da dijelom mogu pomoći za bržu komunikaciju i dijeljenje sadržaja te prikaz zanimljivih videozapisa putem YouTubea, ali da tu mogućnost vrlo rijetko primjenjuju. Jedna učiteljica navodi kako društvene mreže mogu više pomoći učiteljima nego učenicima: „Smatram da definitivno mogu pomoći prvenstveno nama nastavnicima. Primjerice, ja često u pojedinim grupama na Facebooku pronađem različite ideje za nastavnu jedinicu. Učitelji razmjenjuju svoja iskustva, ideje, načine rada te tako možemo nastavnu jedinicu učiniti zanimljivijom. Meni najviše pomaže kod likovne kulture i različitih načina obrade lektire. Također, postoje razni projekti i radionice koje se mogu pratiti preko društvenih mreža. Učenicima smatram da mogu pomoći ako žele razmijeniti neke informacije ili istražiti nešto novo, ali mislim da u samom nastavnom procesu nemaju nekog pozitivnog učinka na učenike“. Učitelji razredne nastave „otvoreniji“ su pristupu društvenim mrežama i svi navode kako putem društvenih mreža učenici mogu saznati više o nekoj nastavnoj jedinici, također često se mogu konzultirati sa svojim kolegama vezano uz moguće nejasnoće tijekom učenja, prikazivanjem videozapisa lakše će usvojiti neki sadržaj nego čitajući iz udžbenika, učiteljica engleskog jezika navodi kako je dosta djece lakše savladalo jezik služeći se društvenim mrežama kao pomoći pri učenju u shvaćanju određenih gramatičkih pravila i izgovora.

6.3. Stavovi nastavnika o utjecaju društvenih mreža na socijalne odnose među učenicima

Sljedećim problemom istraživanja željelo se istražiti utječu li društvene mreže na socijalne odnose među djecom. Kako bi se navedeno istražilo, učiteljima je postavljen niz pitanja. Pitanja su se odnosila na to jesu li ikada u razredu imali problem vezan za određenu društvenu mrežu te ako jesu kako su pristupili rješavanju problema, utječu li društvene mreže odnosno učestalost njihova korištenja na odnose među djecom, što misle hoće li se djeca koja nemaju društvene mreže teže uklopiti među svoje vršnjake, smatraju li da bi nastavnici trebali biti upoznati s medijskim okruženjem učenika te treba li škola uvesti aktivnosti u sklopu kojih će učenici sustavno učiti o odgovornom korištenju medijskog sadržaja.

Na pitanje jesu li ikada u razredu imali problem vezan za određenu društvenu mrežu, dvoje od petero ispitanika razredne nastave odgovorilo je kako su se susreli s problemom u svom razredu. Jedna učiteljica objasnila je problem s kojim se susrela u nastavi. Riječ je bila od dvojici učenika koji su pronašli način da dođu do neprimjerenog sadržaja (seksualiziran sadržaj), a problem je riješila na način da je odmah sazvala roditeljski sastanak. Zajedno s pedagogom organizirala je radionicu za roditelje. Na toj radionici, pedagog je roditeljima na sastanku objasnio i prikazao načine u kojima mogu kontrolirati djecu i što traže na internetu, ali ne na način da ih sankcioniraju uzimanjem mobilnog uređaja, nego stjecanjem povjerenja da se dijete samo otvori i prizna. Horvath i sur. (2013) navode da su se razna istraživanja provodila na temu kakvom pornografskom sadržaju djeca pristupaju. Iz tih istraživanja može se izvući zaključak da su mladi ljudi nezadovoljni spolnim odgojem i da se sve više oslanjaju na pornografiju, očekujući da će ona educirati i dati informacije o seksualnim praksama i normama. Nadalje, gledanje seksualiziranih ili nasilnih slika može utjecati na stavove i ponašanja djece i mladih, što kasnije može utjecati na njihove stavove prema seksualnim odnosima i ponašanju unutar njih. Isti autori (Horvath i sur., 2013) smatraju da bi obrazovni sustav trebao napraviti detaljan sadržaj nastavnog plana i programa o odnosima i spolnom odgoju koji pokriva pristup i izloženost pornografiji, te seksualnim praksama koje su relevantne za živote i iskustva mladih.

Troje od petero učitelja predmetne nastave ovog istraživanja, navelo je kako se susrelo s problemom vezanim uz određenu društvenu mrežu. Svi primjeri bili su vezani uz vrijeđanje na društvenim mrežama. Jedna učiteljica navela je primjer svađe dviju učenica u svom razredu koje su omalovažavale jedna drugu putem Whatsapp, jedna od poruka glasila je: „Stvarno si

jadna, nitko u razredu te ne voli, ne prilazi mi slučajno kad me vidiš niti mi se obraćaj“. Buljan Flander (2018) navodi kako je virtualno nasilje sve teže prepoznati jer djeca o tome ne žele govoriti dok se ne dogodi ozbiljan problem. Zlostavljači su često osobe koje poznajemo i imaju potrebu istaknuti se u društvu, imati moć u svojim rukama, a da bi to postignuli trebaju naći žrtvu koju će omalovažavati samo kako bi zadovoljili svoj ego. Žrtve virtualnog nasilja često „upijaju“ poruke koje primaju i stvaraju negativne misli o sebi jer nisu dovoljno jaki suprotstaviti se naizgled moćnim zlostavljačima. Tangen i Campbell (2010) provele su istraživanje o vršnjačkom nasilju u jednoj osnovnoj školi gdje su rezultati pokazali kako iako postoje značajne razlike u učestalosti zlostavljanja licem u lice i cyberbullinga, dvije ispitane skupine učenika navele su kako smatraju da će učitelji više utjecati na sprječavanje nasilja licem u lice nego internetsko nasilje. Rezultati ujedno pokazuju da učitelji i pedagozi moraju biti jednako otvoreni u strategijama podučavanja o cyberbullyingu kao i u strategijama podučavanja o smanjenju zlostavljanja licem u lice.

Nadalje, učiteljima su u ovom istraživanju postavljena pitanja utječu li društvene mreže, odnosno učestalost njihova korištenja na odnose među djecom te smatraju li da će se djeca koja nemaju društvene mreže teže uklopiti među svoje vršnjake. Među učiteljima razredne nastave, samo jedna učiteljica odgovorila je kako smatra da učestalost korištenja društvenih mreža utječe na djecu jer djeca više nemaju volje za druženjem uživo. Zanimljivije im je provesti vrijeme na mobitelu nego u društvu. Također, slabije vode razgovore, preferiraju dopisivanje i nisu zainteresirani za provođenjem vremena na svježem zraku. Četvero učitelja predmetne nastave ovog istraživanja, ističe da je učestalost korištenja društvenih mreža jako važna iz razloga što djeca često žele imati sve što imaju njihovi vršnjaci, prate nametnute trendove i ako nemaju nešto što imaju i drugi odmah su nezadovoljni. Nadalje, četvero od petero učitelja razredne nastave smatra da će se djeca koja nemaju društvene mreže teže uklopiti među svoje vršnjake. Jedna učiteljica objašnjava: „Postoji tih nekoliko učenika koji nemaju mobitel, manje su upućeni u pojedine stvari, novosti u igricama aktualnim i slično, onda osjetim da se znaju izolirati i isključiti ako netko među njima o tome priča“. Odgovori učitelja predmetne nastave ne razlikuju se značajno od navoda učitelja razredne nastave. Svih petero ispitanika smatra da će se djeca koja nemaju društvene mreže teže uklopiti među svoje vršnjake jer su većinom razgovori među djecom vezani za neke trendove s društvenih mreža. Prema Nekić i sur. (2016) u ranoj adolescenciji pripadnost vršnjačkim grupama je važan izvor osjećaja pripadnosti. Međutim, u situacijama kada adolescenti ne uspiju uspostaviti odnose s vršnjacima kakve žele među njima se javlja osjećaj nezadovoljstva, odbačenosti i usamljenosti. Iako je djeci i mladima komuniciranje putem društvenih mreža jako blisko, često odnos u toj komunikaciji zna biti

površan. Također, važan je podatak da su ekstrovertirani pojedinci i oni s dobrim socijalnim vještinama aktivni sudionici na društvenim mrežama. Zbog toga se smatra da bi učenicima koji nemaju dovoljno dobre razvijene komunikacijske vještine, teško se snalaze u stvarnom svijetu, nemaju mnogo prijatelja i ne znaju kako stupiti u kontakt, upravo društvena mreža mogla djelovati kao jedan oblik zaštite i poboljšati vlastitu sliku o sebi. Društvene mreže zasigurno obogaćuju i imaju veliku raznolikost odnosa, pa je djecu i mlade ključno podržavati u kritičkom promišljanju odnosa. Odnosi na mreži ne moraju nužno biti štetni, no važno je da postoje dobri prijateljski odnosi u izravnoj komunikaciji i da se odrasli u školskom sustavu pobrinu za one učenike kojima ide teže i koji se teže uklapaju. Zato je učenike važno kroz radionički oblik rada educirati kako uspostaviti prijateljstvo, kako se nositi sa strahom od odbacivanja, kako komunicirati i kako graditi dobre odnose (Knjižica digitalni mediji i mentalno zdravlje – Agencija za elektroničke medije, 2021). Autori O' Keeffe i Clarke – Pearson (2011), navode kako je prihvaćanje i kontakt s vršnjacima važan element života adolescenata, danas se očituje ponajviše u umreženom svijetu i faktor je koji može izazvati depresiju kod nekih adolescenata. Zaključuju da je važno upozoriti roditelje da razgovaraju sa svojom djecom o njihovoj internetskoj upotrebi i specifičnim problemima s kojima se susreću današnja djeca na internetu.

Sljedeće pitanje koje je bilo postavljeno ispitanicima odnosi se na mišljenja učitelja trebaju li nastavnici biti upoznati s medijskim sadržajem učenika te treba li škola uvesti aktivnosti u sklopu kojih bi učenici sustavnije učili o medijskom okruženju. Zanimljivo je i ohrabrujuće da svi ispitanici smatraju da bi i učitelji trebali biti upoznati s medijskim sadržajem učenika, ali također i da škola treba uvesti aktivnosti vezane uz medijski sadržaj. Najčešći odgovor na koji način bi se to moglo ostvariti bio je kroz seminare i radionice za djecu. Jedna učiteljica razredne nastave kao objašnjenje navela je: „Da, smatram. Svakako je djeci prijeko potrebna edukacija. Danas djeca imaju pristup raznim sadržajima u ranijoj dobi i bez edukacije ne znaju što smiju, a što ne smiju slušati pa samim time stvaraju iskrivljene slike o stvarnosti. Smatram da se novom reformom upravo želi to i postići. Primjerice u novom udžbeniku iz prirode i društva djeca uče o medijima i medijskom okruženju, konkretnije o sigurnosti na internetu te što napraviti kada im se na nekoj društvenoj mreži javi nepoznata osoba. Pojedine nastavne jedinice ostavljaju dosta prostora da napravimo s djecom neki projekt ili radionicu u kojoj će oni sami rješavati neki problem društvenih mreža. Dosta je naglasak i na nama učiteljima da pronađemo način kako im to približiti. Škola bi najviše mogla to postići kroz projekte i radionice“.

6.4. Stavovi učitelja o pozitivnom i negativnom utjecaju društvenih mreža na učenika

Četvrtim problemom istraživanja, željelo se ispitati učitelje o pozitivnim i negativnim utjecajima društvenih mreža na dobrobit djece osnovnoškolske dobi. Ispitanicima je postavljeno pitanje da navedu neke prednosti i manjkavosti društvenih mreža na dobrobit djece. Većina je ispitanika za prednosti upotrebe društvenih mreža kod učenika navela bržu komunikaciju i razmjenu podataka, gledanje zanimljivih videozapisa putem društvene mreže YouTube, dogovaranje učenika oko eventualnih nejasnoća oko nastavnog sadržaja, mogućnost istraživanja, otvorenost pristupu društvenim mrežama u bilo kojem trenutku, djeca mogu saznati više nego što se moglo nekada bez društvenih mreža te bogatstvo sadržaja. Zanimljiv je odgovor jedne učiteljice koja navodi: „Kao jedinu prednost mogla bih navesti što su se na pojedinim društvenim mrežama počeli pojavljivati edukativni sadržaji. Smatram da je budućnost educiranja na društvenim mrežama, iz razloga što trenutno djecu i mlade zanimaju društvene mreže kao takve pa bi bilo dobro približiti im edukativni materijal putem tih medija“. Boyd (2008) smatra kako društvene mreže pružaju djeci priliku da ostanu povezani s prijateljima i obitelji, steknu nova prijateljstva, dijele slike i razmjenjuju ideje. Djeca se također mogu uključiti u svoje zajednice prikupljanjem novca za dobrotvorne svrhe, razvijati svoju kreativnost dijeljenjem svoje umjetnosti ili glazbe te upoznati druge iz različitih sredina kroz zajedničke interese (<https://www.newyorkbehavioralhealth.com/the-impact-of-social-media-use-on-social-skills/>). Nadalje, Williams (2018) ističe kako su mediji danas uključeni u naše živote više nego ikada, učenici su gotovo u svakom trenutku bombardirani informacijama. S traženjem informacija koje ih vode u više smjerova, istraživanje putem interneta i društvenih mreža postao je složen i sofisticiran proces. Kao razlog tome navodi kako se za razliku od nekada učitelji pomiču s pronalaženja odgovora na otkrivanje novih pitanja. Učitelji, kao vješti kreatori i procjenjivači kvalitetnog sadržaja, mogu usmjeriti učenike da budu kritični potrošači informacija u svojim interakcijama s tekstem. Shodno tome, uz dijeljenje i pregledavanje sadržaja, učitelji mogu podržati učenike da razmotre kontekst i izvor te zauzvrat učinkovito obrazlažu dokaze i izgrade znanje. Willbold (2019) je istaknula neke prednosti društvenih mreža u učenju, primjerice, ako učenik zapne sa svojom zadaćom, uvijek može komunicirati sa svojim prijateljima ili učiteljima, ne trebaju čekati i fizički se susresti s učiteljem. Ovisno o svojim interesima, učenici mogu pronaći odgovore na svoja pitanja, stranice kao što su Tumblr i Pinterest, mogu ponuditi djeci inspiraciju za školske projekte ili praktično rješavanje

problema, društvene mreže većinom su interaktivne i to definitivno drži učenika uključenim. Sv više i više škola i obrazovnih institucija polako, ali postojano uvrštavaju društvene medije u obrazovanje, što je otkriveno u istraživanju koje je provelo Sveučilište Massachusetts Dartmouth, a pokazuje da su gotove sve škole i sveučilišta otvorila vrata različitim vrstama društvenih platformi (Mukherji, 2013).

Na pitanje da navedu neke manjkavosti korištenja društvenih mreža za dobrobit učenika osnovnoškolske dobi većina učitelja odgovorila je da su najčešći nedostaci zlostavljanje, ruganje, neprimjereno komentiranje, višesatni boravak na društvenim mrežama na dnevnoj bazi; mogućnost brzog širenja netočnih i neistinitih informacija, asocijalnost, iskrivljena slika stvarnosti, manjak koncentracije, povećan broj nasilnih ponašanja te upoznavanje s nepoznatim osobama. Zabrinjavajuća je činjenica kako svi ispitanici navode aspekte elektroničkog nasilja kao veliki problem društvenih mreža među učenicima. Jeleč i sur. (2020) navode kako postotci doživljavanja uvredljivih poruka, komentiranja i vrijeđanja na društvenim mrežama iznose od 15 do 26%, dok Buljan Flander i sur. (2015) u svom istraživanju navode prevalenciju od 55%. Zabrinjavajuće rezultate u svom istraživanju dobili su Schneider i sur. (2012) koji tvrde da je od 20 406 učenika devetog do dvanaestog razreda u *MetroWest Massachusetts*, ukupno, 15,8% učenika prijavilo elektroničko nasilje, a 25,9% učenika prijavilo je nasilje u školi. Većina (59,7%) žrtava elektroničkog nasilja također su bile žrtve nasilja u školi (36,3%), a posljedice su lošiji školski uspjeh i privrženost školi. Nadalje, to isto istraživanje pokazalo je da je uznemirenost najveća posljedica među žrtvama koje su prošle i kroz elektroničko i školsko zlostavljanje. Žrtve bilo kojeg oblika zlostavljanja također su prijavile povišenu razinu uznemirenosti. Sukladno navedenom, elektroničko nasilje obuhvaća „opći pojam za svaku komunikacijsku aktivnost internetskom tehnologijom koja se može smatrati štetnom kako za pojedinca, tako i za opće dobro. Tim oblikom nasilja među vršnjacima obuhvaćene su situacije kad je dijete ili tinejdžer izloženo napadu drugog djeteta, tinejdžera ili grupe djece, putem interneta ili mobilnog telefona“ (Buljan Flander i sur., 2010: 11). Nadalje, online zlostavljanje u konačnici donosi poniženje žrtvama bilo korištenjem okrutnog jezika ili širenjem fotografija, videa i audiozapisa, čineći utjecaje mnogo intenzivnijim od fizičkog zlostavljanja zbog šireg i lakšeg pristupa (Kopecký, 2014). Hamm i suradnici (2015) pretraživali su postojeće publikacije koje istražuju zdravstvene problem elektroničkog nasilja putem društvenih mreža među djecom i adolescentima. Pretražili su 11 elektroničkih baza podataka od siječnja 2000. do siječnja 2012. godine te otkrili da je srednja stopa mladih koji su doživjeli zlostavljanje ili koji su maltretirali druge na internetu iznosila 23% odnosno 15,2%. Rezultati pokazuju da su najčešći razlog elektroničkog nasilja problemi u vezi, a primateljice neželjenih sadržaja su najčešće djevojke.

Nadalje, u istraživanjima postoji dosljedan odnos između elektroničkog nasilja i depresije među djecom i adolescentima, međutim dokazi o učinku „cyberbullyinga“ na druga stanja mentalnog zdravlja su nedosljedni. Slično istraživanje 2021. godine proveli su Zhu, Huang i sur. (2021) koji su pregledali osam akademskih baza podataka koje se odnose na javno zdravstvo, komunikaciju i psihologiju, od toga ukupno 63 studije od 2070 uključene su u konačni pregled. Njihov sustavni pregled sažeo je globalno elektroničko nasilje djece i adolescenata u posljednjih 5 godina i otkrio prosječnu stopu počinjenja elektroničkog nasilja od 25,03%. Temeljni razlog povećanja nasilja može se pripisati brzom mijenjanju i dolasku novih društvenih mreža, ali posljednjih godina posebno i drastičnom povećanju uporabe interneta. S porastom pristupa internetu, mladi imaju veće mogućnosti sudjelovanja u mrežnim aktivnostima, koje pružaju nove platforme društvenih medija. Ovaj sveobuhvatni pregled sugerira da zaštita djece i adolescenata od „cyberbullyinga“ zahtijeva zajedničke napore između pojedinaca, roditelja, škola i zajednica kako bi se stvorilo okruženje bez elektroničkog nasilja.

7. Zaključak

Danas smo okruženi velikim brojem informacija i poruka pa su aktivni pristup odabiru izvora informacija i vještine njihove kritičke analize važnije nego ikad. Osim same izloženosti medijima, moć i utjecaji medija dodatni su razlozi zašto treba jačati medijsku pismenost kako bismo se koristili pozitivnim utjecajima, a spriječili moguće štetne utjecaje (Letinić i sur., 2016: 13). Mnogi medijski sadržaji imaju edukativnu, odgojnu, informativnu, ali i zabavnu vrijednost i činitelji su socijalizacije djeteta (Gabelica Šupljika 2009: 62). Velika je uloga medija, digitalne tehnologije, učenja kroz igru, kreativnosti i stvaranja u društvu. Djeca i mladi trebaju usvajati znanja, razvijati samostalnost, kritičko mišljenje, savjesnost i odgovornost prilikom uporabe medija. Stoga je, uloga nastavnika pristupiti novim medijima na način da prilagode medijski sadržaj dobi učenika, poučavaju učenike o načinima korištenja medija, savjetuju, potiču na raspravu i autonomno mišljenje (Labaš, 2009: 73).

Ovim istraživanjem željeli smo ispitati utjecaj društvenih mreža na dobrobit učenika osnovnoškolskog obrazovanja iz perspektive učitelja. Rezultati ovog istraživanja pokazuju

kako društvene mreže današnjice imaju značajan utjecaj na razvoj djece i mladih u osnovnoškolskom obrazovanju te je potrebno uvesti dodatne edukacije, radionice, odnosno načine kojima će se djecu uputiti kako kritički donositi stavove o pozitivnim ili negativnim vrijednostima i sadržajima na društvenim mrežama. Za uzorak smo uzeli učitelje razredne i predmetne nastave kako bismo mogli usporediti dobivene rezultate. Iz rezultata ovog istraživanja može se zaključiti da prema mišljenju učitelja djeca u predmetnoj nastavi koriste više različitih društvenih mreža od djece u razrednoj nastavi te se češće javljaju problemi vezani za elektroničko nasilje putem društvenih mreža. Globalno gledano, Gaffney i sur. (2019) navode da je elektroničko nasilje u porastu, a učinkovitost intervencija za rješavanje ovog problema još uvijek zahtijeva daljnji razvoj i istraživanje.

Zajedničko svim ispitanicima je pozitivan stav o potrebi uvođenja dodatnih aktivnosti u okviru kojih bi učenici sustavnije učili o medijskom sadržaju na društvenim mrežama, ali i mišljenje kako bi nastavnici trebali biti upoznati s medijskim okruženjem učenika. Većina učitelja smatra kako još uvijek u školstvu ne postoje aktivnosti koje su usmjerene na dobrobit korištenja društvenih mreža. Ova činjenica potvrđuje da su učitelji svjesni kako su društvene mreže postale sastavni dio djetetova života te da je potrebno s djecom o njima razgovarati, uputiti ih i upozoriti na negativne učinke, ali s druge strane upoznati ih s mnogobrojnim pozitivnim učincima i načinima korištenja društvene mreže u obrazovne svrhe. Prema Greenhow i Galvin (2021) okruženja za učenje koja spajaju asinkrone online elemente gdje učenici mogu ići vlastitim tempom kada to žele, imaju određeni izbor što žele učiti te surađuju s drugim učenicima i učiteljima najuspješniji su za učenje. Isti autori smatraju kako društveni mediji, sa svojim mogućnostima za izgradnju odnosa, stvaranje sadržaja i druženje, kada su promišljeno integrirani u odgojno obrazovni plan, mogu pomoći učenicima i nastavnicima da ostanu povezani dok su razdvojeni, poboljšati angažman učenika i učiniti učenje zabavnim i zanimljivim. Šego (2009) navodi kako je nastavnike, roditelje i djecu potrebno temeljito educirati i stvarati kvalitetnu medijsku kulturu. Zadatak nastavnika je tumačiti pojave, analizirati probleme i poticati djecu na njihovo rješavanje. Djeca traže sigurno utočište, sredinu u kojoj neće biti ugroženi, okruženje od kojeg neće strahovati, sve kako bi jednog dana bili kreativni stvaratelji. Upoznavanjem djece s pozitivnim stranama društvene mreže, djeca će moći bolje povezati sadržaje, lakše učiti i pamtiti čime je i njihova motiviranost za rad na visokom nivou. Zapravo se naglasak stavlja na učitelje koji imaju mnogo prostora za kreativnost i osmišljavanje novih načina povezivanja sadržaja, stoga treba ići naprijed i tražiti nove načine koji će ostaviti pozitivan trag u odgoju i obrazovanju.

8. Literatura

1. Abramić Čehić, N. (2014). Facebook i djeca. Web stranica. Dostupno na: <http://www.psiholog-rijeka-neli-abramic.hr/savjeti/facebook-i-djeca> (24.4. 2022)
2. Ahmed, S. (2019). WhatsApp i učenje engleskog: Studija o učinkovitosti WhatsAppa u razvijanju vještina čitanja i pisanja na engleskom jeziku. *ELS Journal on Interdisciplinary Studies in Humanities* , 2 (2); 148-156. Dostupno na: <https://doi.org/10.34050/els-jish.v2i2.6419> (3.7.2022)
3. Alerić, M., Billege Kolar, M., Budinski, V. (2018). Medijsko opismenjavanje u osnovnoj školi. *Communication Management Review*,4(01), 50-59. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/326231> (6.6.2022)
4. Asher, J. (2015). Utemeljenje društvenih medija u školama. Edutopia. Obrazovna zaklada Georgea Lukasa. Dostupno na: <https://www.edutopia.org/blog/making-case-social-media-in-schools-jim-asher> (15.6.2022)
5. Bandura, A., Freeman, W.H., Lightsey, R. (1999). Self-Efficacy: The Exercise of Control. *Journal of Cognitive Psychotherapy*, 13(2), 158-166. Dostupno na: <https://connect.springerpub.com/content/sgrjcp/13/2> (3.7.2022)
6. Banquil, K., Chua, N.A., Leano, G.A., Rivero, M.A., Bruce, C.A., Dianalan, S.N., Matienzo, A.R., Timog, N.U., 2009. Social Networking Sites affects one's Academic Performance Adversely. A Group Paper presented to the UST College of Nursing. 1-40. Dostupno na: <https://www.scribd.com/doc/28919575/SOCIAL-NETWORKING-SITES-AFFECT-ONE-S-ACADEMIC-PERFORMANCE-ADVERSELY> (5.7.2022)
7. Borja, R. (2006). "Blogs" Catching on as Tool for Instruction: Teachers Use Interactive Web Pages to Hone Writing Skills. *Education Week*, 25(15), 1–2. Dostupno na: <https://doi.org/info:doi/> (22.6.2022)
8. Boyd D. (2008). Taken Out of Context: American Teen Sociality in Networked Publics. Doctoral Disertation. University of California-Berkeley. Dostupno na: <https://www.danah.org/papers/TakenOutOfContext.pdf> (18.6.2022)
9. Brakus, A. (2016). Narcis u zagrljaju medija. In *medias res*, 6 (11), 1715-1724. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/274941> (20.5.2022)
10. Brezičević, T. (2016). Znamo li koliki je utjecaj medija na djecu?. Služba za zaštitu mentalnog zdravlja, prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti, Slavonski Brod.

- Dostupno na: <http://www.brodportal.hr/clanak/znamo-li-koliki-je-utjecaj-medija-na-djecu-12659> (6.5.2022)
11. Briggs, A., Burke, P. (2005). A Social History of the Media: From Gutenberg to the Internet. Malden, MA: Polity Press. Dostupno na: <https://open.lib.umn.edu/mediaandculture/chapter/1-3-the-evolution-of-media/> (4.7.2022)
  12. Brust, V. (2012). Kako program EDMODO pomaže nastavniku. Pogled kroz prozor (Digitalni časopis za obrazovne stručnjake). Dostupno na: <https://pogledkrozprozor.wordpress.com/2012/08/31/kako-program-edmodo-pomaze-nastavniku/> (10.6.2022)
  13. Bucknell Bossen, C., Kottasz, R. (2020). Uses and gratifications sought by pre-adolescent and adolescent TikTok consumers. Young Consumers Insight and Ideas for Responsible Marketers 21 (4),463-478. Dostupno na: [10.1108/YC-07-2020-1186](https://doi.org/10.1108/YC-07-2020-1186) (6.7.2022)
  14. Buljan Flander, G. (2018). Nasilje preko interneta – cyberbullying. Poliklinika za zaštitu djece i mladih grada Zagreba. Dostupno na: <https://www.poliklinika-djeca.hr/publikacije/nasilje-preko-interneta/> (13.6.2022)
  15. Buljan Flander, G., Dugić, S. i Handabaka, I. (2015). Odnos elektroničkog nasilja, samopoštovanja i roditeljskih čimbenika kod adolescenata. Klinička psihologija, 8 (2), 167-180. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/169741> (20.6.2022)
  16. Car, S. (2014). Uloga društvenih mreža u vršnjačkim odnosima adolescenata. Doktorska disertacija. Zagreb: Filozofski fakultet. Dostupno na: <https://www.bib.irb.hr/727287> (9.6.2022)
  17. Cetinkaya, L. (2017). The Impact of Whatsapp Use on Success in Education Process. The International Review of Research in Open and Distributed Learning, 18 (7). Dostupno na: <https://doi.org/10.19173/irrodl.v18i7.3279> (23.6.2022)
  18. Children and media. (2017). Experts from the National Audiovisual Institute's Department for Media Education and Audiovisual Media (MEKU). Publication of the National Audiovisual Institute. Dostupno na: https://kavi.fi/sites/default/files/documents/children_and_media.pdf (16.5.2022)
  19. Christakis, A.N., Fowler, H.J. (2010). Povezani: Iznenađujuća moć društvenih mreža i kako one utječu na naše živote. Zagreb; Algoritam, 127-129.

20. Ciboci, L., Pregrad Ćosić, I., Kanižaj, I., Potočnik, D., Vinković, D. (2020). Nacionalno istraživanje o sigurnosti djece na internetu. Zagreb; Ipsos plus. Dostupno na: <http://hrkids.online/prez/EUKidsOnlineHRfinal.pdf> (2.6.2022)
21. Ćurić, I. (2018). Odgoj nekada i sada. Završni rad. Zagreb: Učiteljski fakultet. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:890165> (10.5.2022)
22. Downes, B., Miller, S. (1998). Media Studies. Lincolnwood: NTC/Contemporary Publishing.
23. Elsayed W. (2021). The negative effects of social media on the social identity of adolescents from the perspective of social work. Heliyon, 7 (2), 1-15. Dostupno na: <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2021.e06327> (15.6.2022)
24. Foretić, N., Rodek, S., Mihaljević, D. (2009). Utjecaj medija na fizičku aktivnost djece. Školski vjesnik, 58 (4), 381-397. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/82606> (20.5.2022)
25. Fusion (2016). This amazing girl mastered dubstep dancing by just using YouTube. Youtube, 25. siječanj. Dostupno na: <https://www.youtube.com/watch?v=OgzdDp5qfdI> (22.6.2022)
26. Gabelica Šupljika, M. (2009) Odrastanje djeteta čiji je roditelj u zatvoru-psihologijski pogled i europska iskustva. U: Gabelica Šupljika, M. (ur.) Prava djece čiji su roditelji u zatvoru. Zagreb: Pravobranitelj za djecu, 11-31. Dostupno na: <https://www.bib.irb.hr/459260> (20.6.2022)
27. Gaffney, H., Farrington, D., Espelage D., Ttofi, M. (2019). Are cyberbullying intervention and prevention programs effective?. A systematic and meta-analytical review, 45, 134-153. Dostupno na: <https://doi.org/10.1016/j.avb.2018.07.002> (19.6.2022)
28. Gajica, L.A., Zabrana mobitela u školama - da ili ne?. Post na blogu. Dostupno na <https://www.unicef.org/croatia/zabrana-mobitela-u-skolama-da-ili-ne> (1.6.2022)
29. Gospodnetić, M. (2019). Strateško upravljanje krizom-komunikacija tijekom krizne situacije. (Diplomski rad). Sveučilište u Splitu. Ekonomski fakultet. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:245734> (24.5.2022)
30. Greenhow, C. Galvin, S. (2020). Teaching with social media: evidence-based strategies for making remote higher education less remote. Information and Learning Sciences, 121 (7/8), 513-524. Dostupno na: <http://dx.doi.org/10.1108/ILS-04-2020-0138> (20.6.2022)

31. Hamm MP, Newton AS, Chisholm A, et al. (2015). Prevalence and Effect of Cyberbullying on Children and Young People: A Scoping Review of Social Media Studies. *JAMA Pediatr.* 169 (8), 770–777. Dostupno na: <https://doi:10.1001/jamapediatrics.2015.0944> (17.6.2022)
32. Hoffner, C.A., Buchanan, M.K. (2002). Parents' Responses to Television Violence: The Third-Person Perception, Parental Mediation, and Support for Censorship. *Media Psychology*, 4, 231-252. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/233482194_Parents'_Responses_to_Television_Violence_The_Third-Person_Perception_Parental_Mediation_and_Support_for_Censorship (21.6.2022)
33. Horvath, M.A., Alys, L., Massey, K., Pina, A., Scally, M., Adler, J. (2013). Basically... porn is everywhere: a rapid evidence assessment on the effects that access and exposure to pornography has on children and young people.. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/236902443_A_Rapid_Evidence_Assessment_on_the_Effects_that_Access_and_Exposure_to_Pornography_has_on_Children_and_Young_People (15.6.2022)
34. ICV portal. (2019). MOBITEL U ŠKOLI? Ovo su sve prednosti i problemi s kojima se suočavaju roditelji, nastavnici i ravnatelji. Dostupno na: <https://www.icv.hr/2019/09/mobitel-u-skoli-ovo-su-sve-prednosti-i-problemi-s-kojima-se-suocavaju-roditelji-nastavnici-i-ravnatelji/> (10.6.2022)
35. Ilišin, V. (2003). Mediji u slobodnom vremenu djece i komunikacija o medijskim sadržajima. *Medijska istraživanja*, 9 (2), 9-34. Dostupno na: <http://www.mediaresearch.cro.net/hr/sadrzaj/clanak/mediji-u-slobodnom-vremenu-djece-i-komunikacija-o-medijskimsadrzajima,371.html?Autor=&Keyword=&Sadrzaj=> (8.5.2022)
36. Ilišin, V., Marinović Bobinac, A., Radin, F. (2001). *Djeca i mediji*. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži.
37. Impact of Social Media on Youth Mental Health: Statistics, Tips & Resources Dostupno na: <https://onlinedegrees.unr.edu/online-master-of-public-health/impact-of-social-media-on-youth-mental-health/> (23.6.2022)
38. Janko, V. (2011). Edmodo – sigurna društvena mreža za učenike i učitelje. Dostupno na: <https://www.skole.hr/edmodo-sigurna-drustvena-mreza-za-ucenike-i-ucitelje/> (27.5.2022)

39. Jeleč, V., Buljan Flander, G., Raguž, A., Prijatelj, K., Vranjican, D. (2020). Elektroničko nasilje među djecom i mladima: Pregled preventivnih programa. *Psihologijske teme*, 29 (2), 459-481. Dostupno na: <https://doi.org/10.31820/pt.29.2.12> (25.5.2022)
40. Jurčić, D. (2017). Teorijske postavke o medijima – definicije, funkcije i utjecaj. *Mostariensia*, časopis za društvene i humanističke znanosti, 21(1), 127-136. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/280344> (15.5.2022)
41. Jurmanović, M., Šturlan Lisak, J., Mandić, B., Hmelina Kormar, N. (2021). Korištenje društvene mreže TikTok kod učenika osnovne škole. Dostupno na: http://www.os-djure-prejca-desinic.skole.hr/upload/os-djure-prejca-desinic/newsattach/564/Koristenje_drustvene_mreze_TikTok_kod_ucenika_osnovne_skole.pdf (25.5.2022)
42. Kahn, R. E., Cerf, V.G. (1999). *What Is The Internet (And What Makes It Work)*. Dostupno na: https://www.cnri.net/what_is_internet.html (4.7.2022)
43. Kay, A. (1994). *The Infobahn Is Not the Answer*. *Wired*, magazine - 2. 05 . Dostupno na: <https://open.lib.umn.edu/mediaandculture/chapter/1-3-the-evolution-of-media/> (4.7.2022)
44. Kirkpatrick, D. (2012). *Facebook efekt*. Zagreb: Lumen
45. Kojčić, Z. (2012). Upotreba mobilnih tehnologija u nastavi. *Metodički ogledi*, 19 (2), 101-109. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/103691> (10.6.2022)
46. Kopecký, K. (2014). Cyberbullying and other risks of internet communication focused on university students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 112, 260–269. Dostupno na: <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.01.1163> (17.6.2022)
47. Košir, M., Zgrabljic, N., Ranfl, R. (1999). *Živjeti s medijima: priručnik o odgoju za medije, za roditelje, nastavnike i učitelje*. Zagreb: Doron.
48. Kučić Šestan, I. (2021). Jezivi TikTok izazov širi se među riječkim osnovcima! Cilj je stati što bliže uz prugu i čekati – jureći vlak. *Rijeka. Novi list*. Dostupno na: <https://www.novolist.hr/rijeka-regija/rijeka/jezivi-tiktok-izazov-siri-se-medu-rijeckim-osnovcima-cilj-je-stati-sto-blize-uz-prugu-i-cekati-jureci-vlak/> (2.6.2022)
49. Kunić, I., Vučković Matić, M. i Sindik, J. (2017). Korištenje društvenih mreža kod učenika osnovne škole. *Sestrinski glasnik*, 22 (2), 152-158. Dostupno na: <https://doi.org/10.11608/sgnj> (16.5.2022)

50. Kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik (2019). Narodne novine. Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_10_215.html (29.5.2022)
51. Kušić, S. (2010). Online društvene mreže i društveno umrežavanje kod učenika osnovne škole: navike Facebook generacije. Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja, 24, 103-125. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/94860> (9.5.2022)
52. Kuterovac Jagodić G., Lebedina Manzoni M., Štulhofer A. (2016). Preporuke za zaštitu djece i sigurno korištenje elektorničkih medija. Zagreb: Agencija za elektroničke medije. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/343917461_PREPORUKE_ZA_ZASTITU_DJECE_I_SIGURNO_KORISTENJE_ELEKTRONICKIH_MEDIJA (12.5.2022)
53. Labaš, D., Ciboci, L. (2021). Influenceri i njihova uloga u životima djece i mladih. Radni priručnik za nastavnike i roditelje učenika osnovnih i srednjih škola. Zagreb: Agencija za elektroničke medije i Ured UNICEF-a za Hrvatsku. Dostupno na: <https://www.medijskapismenost.hr/wp-content/uploads/2021/04/brosura-Influenceri-new.pdf> (7.6.2022)
54. Lah, I. (2020). Utjecaj društvenih mreža na percepciju svijeta i društvenih odnosa. Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu. Ekonomski fakultet. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:148:978851> (24.5.2022)
55. Letinić, A., Horvat, M., Sesar, J., Mrakovčić, M. (2016). Čitajmo između redaka – priručnik za razvoj medijske pismenosti. Zagreb: Gong i Kurziv. Dostupno na: https://www.gong.hr/media/uploads/med_pismenost_pub.pdf (2.6.2022)
56. Livingstone, S., Thumim, N. (2003). Assessing the media literacy of UK adults: a review of the academic literature. London: Broadcasting Standards Commission. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/292047521_Assessing_the_media_literacy_of_UK_adults_a_review_of_the_academic_literature (21.6.2022)
57. Maksimović, I., Knezović, K. (2016). Manipulativna moć masovnih medija i etičke upitnosti njihova utjecaja na dijete. Diacovensia: teološki prilozi, 24 (4), 645-666. Dostupno na: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=762762> (4.7.2022)
58. Maletić, F., Kurtić, N., Malović, S., Vilović G. (2014). Masovno komuniciranje. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
59. Malović, S. (2007). Mediji i društvo. Zagreb: Sveučilišna knjižara.

60. Mandarić, V. (2012). Novi mediji i rizično ponašanje djece i mladih. *Bogoslovska smotra*, 82 (1), 131-149. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/79236> (25.5.2022)
61. Masovni mediji. (2021). Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Dostupno na: www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=39312 (4.7.2022)
62. McLuhan, M. (1994). *Understanding media. The extensions of man*. London and New York, 1-378. Dostupno na: <https://designopendata.files.wordpress.com/2014/05/understanding-media-mcluhan.pdf> (4.7.2022)
63. Mendeš, B., Vidović Schreiber, T. (2017). *Dijete, knjiga i novi mediji*. Zagreb: Savez društva Naša djeca Hrvatske.
64. Miliša, Z. (2006). *Manipuliranje potrebama mladih*. Zagreb: MarkoM.
65. Miliša, Z., Tolić, M., Vertovšek, N. (2009). *Mediji i mladi*. Zagreb: Sveučilišna knjižara.
66. Montag, C., Yang, H., Elhai, J. D. (2021). On the Psychology of TikTok Use: A First Glimpse From Empirical Findings. *Front. Public Health*, 9:641673. Dostupno na: <https://doi.org/10.3389/fpubh.2021.641673> (6.7.2022)
67. Mukherji, S. (2013). *Social Media In Education – The Bright Side*. eLearning Industry. Dostupno na: <https://elearningindustry.com/social-media-in-education-improve-learning> (19.6.2022)
68. Nekić, M., Uzelac, E., Jurkin, M. (2016). Uloga samopoštovanja i vršnjačkog pritiska u objašnjenju usamljenosti adolescenata. *Acta Iadertina*, 13(1), 41-63. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/190129> (15.6.2022)
69. Nichita, A., Enache, D., Andreescu C.V. (2021). Tiktok - the influence on school performance and social life of adolescents. *International Journal of Educational Sciences*, 4, 62-70 Dostupno na: <https://doi.org/10.26520/peijes.2021.4.3.62-70> (5.7.2022)
70. O'Keeffe, G., Clarke Pearson, K. (2011). The Impact of Social Media on Children, Adolescents, and Families. *Council on Communications and Media Pediatrics*, 127 (4), 800–804. Dostupno na: <https://doi.org/10.1542/peds.2011-0054> (17.6.2022)
71. Orlić, A. (2019). Sigurno korištenje instagrama - praktični savjeti. Web portal roditelji.hr. Dostupno na: <https://roditelji.story.hr/Odgoj/Skola/a11374/sigurno-koristenje-instagrama-prakticni-savjeti.html> (30.6.2022)

72. Platt, S. (2021). The Pros and Cons of Snapchat on Kids' Mental Health. Cyberwise. Dostupno na: <https://www.cyberwise.org/post/the-pros-and-cons-of-snapchat-on-kids-mental-health> (26.5.2022)
73. Poliklinika za zaštitu djece i mladih grada Zagreba (2013). Istraživanje o iskustvima i ponašanjima djece na Internetu i na društvenoj mreži Facebook. Zagreb. Dostupno na: https://udruga.hrabortelefon.hr/wp-content/uploads/2018/07/Facebook_sazetak_istra%C5%BEivanja.pdf (10.5.2022)
74. Prpić, T. (2016). Izazovi i mogućnosti prevencije prekomjernog korištenja društvenih mreža (Diplomski rad). Sveučilište u Zagrebu. Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:158:403343> (22.5.2022)
75. Rančić, R. (2019). Specifičnosti društvene mreže Instagram (Diplomski rad). Sveučilište Jurja Dobrile u Puli. Fakultet ekonomije i turizma "Dr. Mijo Mirković". Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:420923> (22.5.2022)
76. Rivoltella, P.C. (2019). The fine line between public and private. Research on Education and Media, 11 (2), , 1-2. Dostupno na: [10.2478/rem-2019-0016](https://doi.org/10.2478/rem-2019-0016) (21.6.2022.)
77. Rizvan, M. (2021). Društvena mreža EDMODO u cilju komunikacije i suradnje s roditeljima djece predškolske dobi (Diplomski rad). Sveučilište u Splitu. Filozofski fakultet. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:945125> (27.5.2022)
78. Robotić, P. (2015). Zamke virtualnog svijeta: zaštita djece i mladih na internetu i prevencija ovisnosti. JAHS, 1 (2), 81-96. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/240160> (2.6.2022)
79. Rowan, C. (2009). The Impact of Technology on Child Sensory and Motor Development. Dostupno na: <http://www.sensomotorische-integratie.nl/CrisRowan.pdf> (13.5.2022)
80. Rubil, M. (2019). Uloga novih medija u suvremenom životu djece i mladih: važnost Youtubea. Diplomski rad. Sveučilište u Zagrebu. Fakultet hrvatskih studija. Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:111:601767> (25.5.2022)
81. Sayan, H. (2016). Affecting higher students learning activity by using whatsapp. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences, 4 (3), 1-6. Dostupno na: <http://www.idpublications.org/wp-content/uploads/2016/02/AFFECTING-HIGHER-STUDENTS-LEARNING-ACTIVITY-BY-USING-WHATSAPP-Full-Paper.pdf> (3.7.2022)
82. Schmidt, E., Cohen, J. (2014). Novo digitalno doba: Nove tehnologije mijenjaju ljude, države, ali kako ćemo živjeti i poslovati. Zagreb: Profil.

83. Schneider, S., O` donnell, L., Stueve, A., Coulter, R. (2012). Cyberbullying, School Bullying, and Psychological Distress: A Regional Census of High School Students. *American Journal of Public Health*. Dostupno na: <https://ajph.aphapublications.org/doi/full/10.2105/AJPH.2011.300308> (20.6.2022)
84. Schwen, T. M., and Hara, N. (2003). Community of practice: A metaphor for online design?. *The Information Society*, 19 (3), 257-270. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/220174991_Community_of_Practice_A_Metaphor_for_Online_Design (5.7.2022)
85. Singer, P. W., Brooking E. T. (2018). Like War – The Weaponization of Social Media. *Strategic Impact*, 1/2, 66-67. Dostupno na: https://www.academia.edu/40078075/Like_War_The_Weaponization_of_Social_Media_by_P_W_Singer_and_Emerson_T_Brooking (8.5.2022)
86. Skorić, I. (2020). Društvene mreže, obrazovanje i slobodno vrijeme: mogućnosti, utjecaji i perspektive (Diplomski rad). Sveučilište u Rijeci. Fakultet informatike i digitalnih tehnologija Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:195:020632> (20.5.2022)
87. Smolić, A. (2021). Jeziv izazov širi se među osnovcima u Rijeci: ‘Dijete je umalo poginulo, to rade na rodendanima. Dostupno na: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/jeziv-izazov-siri-se-medu-osnovcima-u-rijeci-dijete-je-umalo-poginulo-to-rade-na-rodendanima-15060324> (30.6.2022)
88. Spitzer, M. (2021). Epidemija pametnih telefona; prijatna zdravlju, obrazovanju i društvu. Zagreb: Naklada Ljevak.
89. Šego, J. (2009). Obrazovanje za medije - doprinos medijskoj kompetentnosti i kulturi odgovornosti. Novi mediji - nove tehnologije - novi moral. Zbornik radova Okruglog stola s međunarodnim sudjelovanjem. Dostupno na : <https://www.bib.irb.hr/885725> (22.6.2022)
90. Šimić Šašić, S., Rodić, M. (2020). Korelati korištenja medija kod djece predškolske dobi. *Nova prisutnost*, 19 (1), 167-182. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/368850> (4.7.2022)
91. Školski portal (2020). Jesu li roditeljske grupe na Whatsappu štetne za vašu školu?. Dostupno na: <https://old.skolskiportal.hr/clanak/12769-jesu-li-roditeljske-grupe-na-whatsappu-stetne-za-vasu-skolu/> (10.6.2022)

92. Tangen, D., Campbell, M. (2010). Cyberbullying Prevention: One Primary School's Approach. *Australian Journal of Guidance and Counselling*, 20, 225-234. Dostupno na: <https://doi.org/10.1375/ajgc.20.2.225> (13.6.2022)
93. Tangiduk, Y.K., Samola, N., Rorimpandey, R. (2021). Optimizing students' reading comprehension of descriptive text through e-learning method with whatsapp application at students of sma negeri 1 buko. *Journal of English Culture, Language, Literature and Education*, 9 (1), 1-16. Dostupno na: <https://doi.org/10.53682/eclue.v9i1.1711> (5.7.2022)
94. TeachTerms, internetski portal. Internet. Dostupno na: <https://techterms.com/definition/internet> (22.6.2022)
95. Tutt, P. (2021). From Headache to Helpful—Teachers on Using TikTok in the Classroom. Dostupno na: <https://www.edutopia.org/article/headache-helpful-teachers-using-tiktok-classroom> (27.5.2022)
96. Vrdoljak, M. (2016). Stavovi učenika i učitelja prema uvođenju društvene mreže edmodo u nastavu. *Školski vjesnik* 65, 369-379. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/160229> (27.5.2022)
97. Wade, J., Jackson, C., Britton, B. (2020). The reward and risk of social media for academics with online influence. Dostupno na: <http://dx.doi.org/10.31219/osf.io/bnyfd> (18.6.2022)
98. Walter, J. (2017). Getting Started with Snapchat in your Classroom. Dostupno na: <https://www.kqed.org/education/404331/getting-started-with-snapchat-in-your-classroom> (5.7.2022)
99. Willbold, M. (2019). Social Media In Education: Can They Improve The Learning?. *eLearning Industry*. Dostupno na: <https://elearningindustry.com/social-media-in-education-improve-learning> (19.6.2022)
100. Williams, J. (2016). Teacher technology adoption: what's age got to do with it?. Dostupno na: <https://www.english.com/blog/technology-adoption-and-age/> (19.6.2022)
101. Zakon o medijima (2013). Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/38/Zakon-o-medijima> (7.6.2022.)
102. Zgrabljić Rotar, N. (2005). *Medijska pismenost i civilno društvo*. Sarajevo: Mediacentar.
103. Zhu, C., Huang, S., Evans, R., Zhang, W. (2021). Cyberbullying Among Adolescents and Children. A Comprehensive Review of the Global Situation, Risk Factors, and

Preventive Measures. Front. Public Health 9:634909. Dostupno na:
<http://dx.doi.org/10.3389/fpubh.2021.634909> (20.6.2022)

104. Žderić, J. (2009). Medijska kultura djece i mladih: mogućnosti i zamke. Zagreb: Sretna knjiga.

9. Sažetak

Cilj ovoga istraživanja bilo je ispitati utjecaj društvenih mreža na dobrobit učenika osnovnoškolskog obrazovanja iz perspektive učitelja. U istraživanju je sudjelovalo deset ispitanika, a provodilo se tijekom školske godine 2021./2022. Za prikupljanje podataka odabran je polustrukturirani intervju. Dobiveni rezultati pokazali su da su stavovi učitelja prema društvenim mrežama uglavnom pozitivni, ali se bitno ističe potreba za uvođenjem dodatnih edukacija o društvenim mrežama, kako učenika tako i učitelja. Djeca danas koriste društvene mreže po nekoliko sati dnevno, a sadržaj koji im se na njima nalazi često nije poučan i prikladan njihovoj dobi, stoga je bitno uključiti djecu u proces medijskog opismenjavanja kako bi znali prepoznati i razlikovati dobru i lošu informaciju i na taj način razvijati kritičko mišljenje.

Ključne riječi : društvene mreže, mediji, utjecaj društvenih mreža na djecu, učitelji, prednosti i nedostaci društvenih mreža

Abstract

The aim of this research was to examine the influence of social networks on the welfare of primary school students from the teacher`s perspective. The study involved ten elementary and subject teachers respondents and was constructed in 2021./2022. Semi-structured interview was selected for data collection. The obtained results showed that the attitudes of teachers towards social networks, both pupils and teachers is mostly emphasized. Nowadays, students use social networks for several hours per day and the content on the social networks is not often instructive and appropriate for their age, and because of that, it is important to involve children in the process of media literacy in order to recognize and distinguish good and bad information and thus develop critical thinking.

Key words: social networks, media, influence of social networks on kids, teachers, benefits and disadvantages of social network

10. Prilozi

Priloženi su transkripti razgovora obavljenih s učiteljima.

UČITELJ 1

Dob: 56

Spol: Ž

Zvanje: učiteljica razredne nastave

2. U kojem razredu/ razredima trenutno predajete nastavu? 3.
3. Zna li koje su društvene mreže najpopularnije kod vaših učenika?
  - a. Ako da, možete li nabrojati neke od njih? TIK-TOK
4. Smatrate li da bi nastavnici trebali biti upoznati s medijskim okruženjem učenika? Da, u današnjem vremensku svakako jer se mediji sve više uključuju u nastavni obrazovni proces.
5. Smatrate li da bi škola trebala uvesti aktivnosti u okviru kojih bi učenici sustavnije učili o odgovornom korištenju medijskih sadržaja i medija? Da, kako bih znali koje opasnosti krije internet.
6. Koristite li neku društvenu mrežu u nastavnom procesu kao način komunikacije s učenicima ili njihovim roditeljima? Koristim.
  - a. Ako da, koje društvene mreže koristite? WhatsApp, Facebook, Messenger, YouTube
  - b. Koliko često? WhatsApp vrlo često
  - c. Zašto i kako? Brza razmjena obavijesti, informacija, fotografija, videa, linkova
7. Dozvoljavate li svojim učenicima uporabu mobilnih uređaja na nastavi? Dozvoljavam, ako trebaju pozvati roditelje ili nam trebaju za odigrati kviz
8. Što mislite, u kojoj mjeri društvene mreže mogu pomoći učenicima u nastavnom procesu? Vrlo malo, samo da brže podijele informacije.
9. Koliko učenika vašega razreda posjeduje mobilne uređaje? Gotovo svi
10. Za što ih najčešće koriste? Za igre
11. Jeste li ikada u razredu imali problem vezan uz određen medij ili društvenu mrežu? Nisam nikada
  - a. Ako da, možete li navesti kako ste pristupili rješavanju problema?
12. Utječu li društvene mreže, odnosno učestalost njihova korištenja na odnose među djecom? U mom razredu još ne, premali su da bi se to događalo.
  - a. Ako da, možete li navesti neki primjer.

13. Mislite li da će se djeca koja nemaju društvene mreže teže uklopiti među svoje vršnjake? Mislim da neće.
14. Koriste li vaši učenici mobitele za vrijeme odmora? Ne koriste.
15. Utječe li dob učenika na učestalost i kvalitetu korištenja društvenih mreža? Da, stariji učenici više koriste društvene mreže, u razrednoj nastavi više su usmjereni na zabavu, igranje igrica dok veći objavljuju svoje fotografije, statuse i slično.
16. Postoje li značajnije promjene, vezane uz uporabu društvenih medija, u odnosu na prethodne generacije koje ste poučavali? (ako učitelj ima duži radni staž) Kod učenika do 4. razreda, ne.
17. Za kraj, možete li navesti neke prednosti društvenih mreža za dobrobit učenika? Mogu pronaći zanimljive i korisne sadržaje koji im inače ne bi bili dostupni.
18. Možete li navesti neke manjkavosti korištenja društvenih mreža na dobrobit djeteta? Zlostavljanje, ruganje, neprimjereno komentiranje.

UČITELJ 2

1. Dob: 53 g.

Spol: Ž

Zvanje: diplomirani učitelj razredne nastave

2. U kojem razredu/ razredima trenutno predajete nastavu? 2. i 4. kombinirani razredni odjel
3. Zna li koje su društvene mreže najpopularnije kod vaših učenika?
  - a. Ako da, možete li nabrojati neke od njih? WhatsApp, TikTok
4. Smatrate li da bi nastavnici trebali biti upoznati s medijskim okruženjem učenika? Bilo bi poželjno, ali ne i nužno.
5. Smatrate li da bi škola trebala uvesti aktivnosti u okviru kojih bi učenici sustavnije učili o odgovornom korištenju medijskih sadržaja i medija? O tome uče na satovima informatike (izborna nastava). Stoga bi bilo poželjno da se svi učenici uključe.
6. Koristite li neku društvenu mrežu u nastavnom procesu kao način komunikacije s učenicima ili njihovim roditeljima?
  - a. Ako da, koje društvene mreže koristite? WhatsApp
  - b. Koliko često? Povremeno
  - c. Zašto i kako? Za slanje obavijesti roditeljima. Komunikacija s učenicima tijekom online nastave. Komunikacija s učenicima koji zbog bolesti izostaju duže vrijeme s nastave.

7. Dozvoljavate li svojim učenicima uporabu mobilnih uređaja na nastavi? Ne.
8. Što mislite, u kojoj mjeri društvene mreže mogu pomoći učenicima u nastavnom procesu? U većoj mjeri im pomažu bržu komunikaciju oko dogovora tijekom rješavanja projektnih i istraživačkih zadataka.
9. Koliko učenika vašega razreda posjeduje mobilne uređaje? 4
10. Za što ih najčešće koriste? Komunikacija s roditeljima; dogovori oko izrade grupnih zadataka i plakata.
11. Jeste li ikada u razredu imali problem vezan uz određen medij ili društvenu mrežu? Ne.
  - a. Ako da, možete li navesti kako ste pristupili rješavanju problema?
12. Utječu li društvene mreže, odnosno učestalost njihova korištenja na odnose među djecom? Ne.
  - a. Ako da, možete li navesti neki primjer.
13. Mislite li da će se djeca koja nemaju društvene mreže teže uklopiti među svoje vršnjake? Da.
14. Koriste li vaši učenici mobitele za vrijeme odmora? Ne.
15. Utječe li dob učenika na učestalost i kvalitetu korištenja društvenih mreža? Učenici nižeg uzrasta ne koriste se često društvenim mrežama.
16. Postoje li značajnije promjene, vezane uz uporabu društvenih medija, u odnosu na prethodne generacije koje ste poučavali? (ako učitelj ima duži radni staž) Sada učenici češće i duže provode vremena na društvenim mrežama zbog potrebe rješavanja školskih zadataka.
17. Za kraj, možete li navesti neke prednosti društvenih mreža za dobrobit učenika? Brža komunikacija i razmjena podataka.
18. Možete li navesti neke manjkavosti korištenja društvenih mreža na dobrobit djeteta? Višesatni boravak na dnevnoj bazi; mogućnost brzog širenja netočnih i neistinitih informacija i verbalnog zlostavljanja.

UČITELJ 3

1. Dob: 25

Spol: Ž

Zvanje: mag. prim. educ

2. U kojem razredu/ razredima trenutno predajete nastavu?

U 4. razredu osnovne škole

3. Znete li koje su društvene mreže najpopularnije kod vaših učenika?

Snapchat, Tiktok

a. Ako da, možete li nabrojati neke od njih?

4. Smatrate li da bi nastavnici trebali biti upoznati s medijskim okruženjem učenika?

Smatram da bi, nužno je potrebno da nastavnici budu upoznati s društvenim mrežama koje učenici koriste, kako bi mogli kontrolirati što djeca gledaju i kojim sadržajima imaju pristup.

5. Smatrate li da bi škola trebala uvesti aktivnosti u okviru kojih bi učenici sustavnije učili o odgovornom korištenju medijskih sadržaja i medija?

Da, smatram. Svakako je djeci prijeko potrebna edukacija. Danas djeca imaju pristup raznim sadržajima u ranijoj dobi i bez edukacije ne znaju što smiju, a što ne smiju slušati pa samim time stvaraju iskrivljene slike o stvarnosti.

6. Koristite li neku društvenu mrežu u nastavnom procesu kao način komunikacije s učenicima ili njihovim roditeljima?

a. Ako da, koje društvene mreže koristite?

b. Koliko često?

c. Zašto i kako?

Da, koristim. Obzirom na pandemiju i izolacije, osnovane su grupe s roditeljima radi lakše komunikacije tijekom online nastave. Radi se o Whats appu i Viberu.

b) Gotovo svakodnevno

c) Zbog pandemije i online nastave pojavio se problem prijeko potrebne komunikacije s roditeljima putem tih grupa jer su se i učenici i roditelji naviknuli da se s njima komunicira na taj način.

7. Dozvoljavate li svojim učenicima uporabu mobilnih uređaja na nastavi?

Ne dozvoljavam.

8. Što mislite, u kojoj mjeri društvene mreže mogu pomoći učenicima u nastavnom procesu?

Smatra da im i nisu od velike pomoći, obzirom da na satu dobiju potpune informacije o gradivu, čak i šire s dodatnim materijalima.

9. Koliko učenika vašega razreda posjeduje mobilne uređaje?

10/10

10. Za što ih najčešće koriste?

Za Tik Tok, snapchat i neprimjerene sadržaje.

11. Jeste li ikada u razredu imali problem vezan uz određen medij ili društvenu mrežu?

a. Ako da, možete li navesti kako ste pristupili rješavanju problema?

Imala sam problem s dvojicom učenika koji su pronašli način da dođu do neprimjerenog sadržaja (seksualiziran sadržaj), odmah sam sazvala roditeljski sastanak. Zajedno s pedagogom sam organizirala radionicu za roditelje, pedagog im je objasnio i prikazao načine u kojima mogu kontrolirati djecu i što traže na internetu, ali ne na način da ih sankcioniraju uzimanjem mobilnog uređaja nego stjecanjem povjerenja da se dijete samo otvori i prizna.

12. Utječu li društvene mreže, odnosno učestalost njihova korištenja na odnose među djecom?

a. Ako da, možete li navesti neki primjer.

Da, utječu. Djeca više nemaju volje za druženjem uživo. Zanimljivije im je provesti vrijeme na mobitelu nego u društvu. Slabije vode razgovore, preferiraju dopisivanje i nisu zainteresirani provođenje vremena na svježem zraku.

13. Mislite li da će se djeca koja nemaju društvene mreže teže uklopiti među svoje vršnjake? Svakako. Danas djeca znaju samo komunicirati na taj način. Pojedinaac koji nije na društvenoj mreži isključen je iz takvih tema.

14. Koriste li vaši učenici mobitele za vrijeme odmora?

Ne koriste, ja im to ne dozvoljavam. Mogu ga ponijeti u školu ali ga ne koriste dok su u školi. Nose ga na inicijativu roditelja jer se roditelji tako osjećaju sigurnije.

15. Utječe li dob učenika na učestalost i kvalitetu korištenja društvenih mreža?

Definitivno utječe, što su stariji svjesniji su sadržaja koji pregledavaju i samim time mogu razlučiti koji sadržaj je koristan, a koji štetan.

16. Postoje li značajnije promjene, vezane uz uporabu društvenih medija, u odnosu na prethodne generacije koje ste poučavali? (ako učitelj ima duži radni staž) Postoje. Smatram da danas učenici previše vremena provode na društvenim mrežama gledajući Tiktokere i Youtubere.

17. Za kraj, možete li navesti neke prednosti društvenih mreža za dobrobit učenika?

Kao jedinu prednost mogla bih navesti što su se na pojedinim društvenim mrežama počeli pojavljivati edukativni sadržaji. Smatram da je budućnost educiranja na društvenim mrežama jer trenutno djecu i mlade zanimaju društvene mreže kao takve pa bi bilo dobro približiti im edukativni materijal putem tih medija.

18. Možete li navesti neke manjkavosti korištenja društvenih mreža na dobrobit djeteta?

Asocijalnost, iskrivljena slika stvarnosti, pristup neprimjerenim sadržajima, ne postoji ograničenje na društvenoj mreži koje je vezano za dob onoga tko koristi, virtualno nasilje.

UČITELJ 4

1. Dob: 28

Spol: Ž

Zvanje: Magistar primarnog obrazovanja

2. U kojem razredu/ razredima trenutno predajete nastavu?

Trenutno nastavu predajem u četvrtom razredu

3. Zna li koje su društvene mreže najpopularnije kod vaših učenika?

a. Ako da, možete li nabrojati neke od njih?

Najviše TikTok i Snapchat

4. Smatrate li da bi nastavnici trebali biti upoznati s medijskim okruženjem učenika?

Smatram da bi trebali biti upoznati, kako bi mogli učenike uputiti na pojedine opasnosti koje se nalaze na društvenim mrežama kao što su razni izazovi, neprimjerena videa i slično.

5. Smatrate li da bi škola trebala uvesti aktivnosti u okviru kojih bi učenici sustavnije učili o odgovornom korištenju medijskih sadržaja i medija?

Smatram da se novom reformom upravo želi to i postići, primjerice u novom udžbeniku iz prirode i društva djeca uče o medijima i medijskom okruženju, konkretnije o sigurnosti na internetu te što napraviti kada im se na nekoj društvenoj mreži javi nepoznata osoba. Pojedine nastavne jedinice ostavljaju dosta prostora da napravimo s djecom neki projekt ili radionicu u kojoj će oni sami rješavati neki problem društvenih mreža. Dosta je naglasak i na nama učiteljima da pronađemo način kako im to približiti. Škola bi najviše mogla to postići kroz projekte i radionice.

6. Koristite li neku društvenu mrežu u nastavnom procesu kao način komunikacije s učenicima ili njihovim roditeljima?

a. Ako da, koje društvene mreže koristite?

b. Koliko često?

c. Zašto i kako?

S učenicima i roditeljima koristim društvenu mrežu WhatsApp. S učenicima imam grupu u kojoj im isključivo ja šaljem obavijesti, njima je zabranjeno da šalju bilo što, osim nekada kada tražim njihova mišljenja. WhatsApp ima mogućnost da zabranim svima osim administratorima da šalju poruke. U toj grupi administratori smo ja, učiteljica engleskoga jezika te vjeroučiteljica. S roditeljima također imam WhatsApp grupu u kojoj se dogovaramo također oko važnijih obavijesti te dogovora za roditeljski sastanak.

WhatsApp dosta mi je pomogao kod nastave na daljinu jer sam tada učenicima domaću zadaću slala putem WhatsApp grupe. Tijekom nastave na daljinu koristila sam svakodnevno, a danas i ne baš tako često, možda dva do tri puta mjesečno.

7. Dozvoljavate li svojim učenicima uporabu mobilnih uređaja na nastavi?

Dopustila sam im nekoliko puta, kako bi učitali QR kod za lektire, nekad bi im ja pomogla sa svojim mobitelom, ali uglavnom izbjegavam jer nemaju svi učenici u razredu mobitel. Također tih nekoliko učenika koji nemaju mobitela, njihovim roditeljima šaljem obavijesti koje stavim u već spomenutu WhatsApp grupu.

8. Što mislite, u kojoj mjeri društvene mreže mogu pomoći učenicima u nastavnom procesu?

Smatram da definitivno mogu pomoći prvenstveno nama nastavnicima. Primjerice, ja često u pojedinim grupama na Facebooku pronađem različite ideje za nastavnu jedinicu. Učitelji razmjenjuju svoja iskustva, ideje, načine rada te tako možemo nastavnu jedinicu učiniti zanimljivijom. Meni najviše pomaže kod likovne kulture i različitih načina obrade lektire. Također postoje razni projekti i radionice koje se mogu pratiti preko društvenih mreža.

Učenicima smatram da mogu pomoći ako žele razmijeniti neke informacije ili istražiti nešto novo, ali mislim da u samom nastavnom procesu nemaju nekog pozitivnog učinka na učenike.

9. Koliko učenika vašega razreda posjeduje mobilne uređaje?

20 od 23 učenika posjeduje mobilne uređaje

10. Za što ih najčešće koriste?

Najviše za igranje igrica, iako ima nekoliko učenika za koje smatram da roditelji dosta utječu u smislu da vole istraživati preko mobitela. Često znaju doći i reći „A nije to baš tako kako sve piše tamo na internetu“ ili ako im ja objašnjavam neku nastavnu jedinicu kažu da su već za to čuli i navode neke pojedinosti koje su istražili.

11. Jeste li ikada u razredu imali problem vezan uz određen medij ili društvenu mrežu?

a. Ako da, možete li navesti kako ste pristupili rješavanju problema?

Postoji jedan dječak za kojeg bi navela pozitivan učinak korištenja medija, možda ujedno dobro i loše. Inače se radi o jako bistrom dječaku, koji nije bio izvrstan učenik, više je djelovao nezainteresirano, engleski jezik nije mu ležao no nakon povratka s ljetnih praznika progovorio je engleski, postao više uključen u nastavnom procesu te sam nakon razgovora s mamom saznala kako je na netflixu gledao filmove/serije. Loša strana toga je što sam primijetila kako mu se često na satu zna spavati te je loše koncentracije ako do kasno ostane budan kad mu roditelji to dopuste.

12. Utječu li društvene mreže, odnosno učestalost njihova korištenja na odnose među djecom?

a. Ako da, možete li navesti neki primjer.

U svom razredu do sada nisam to primijetila. Ono što sam primijetila je da su djeca na selu manje upoznata s medijima. Primjerice djeca na selu neće doći i gledati kako sam se obukla te komentirati moj izgled, dok će dijete u većoj sredini ili gradu doći i reći „aaa učiteljice imate baš lijep kaput jeste li to kupili u Zare“.

13. Mislite li da će se djeca koja nemaju društvene mreže teže uklopiti među svoje vršnjake? Postoji tih nekoliko učenika koji nemaju mobitel, manje su upućeni u pojedine stvari, novosti u igricama aktualnim i slično, onda osjetim da se znaju izolirati i isključiti ako netko među njima o tome priča.

14. Koriste li vaši učenici mobitele za vrijeme odmora?

Neki koriste, to im nisam zabranila. Možda od njih 20, 3 učenika zna ponijeti mobitel na odmor.

15. Utječe li dob učenika na učestalost i kvalitetu korištenja društvenih mreža?

Mislim da na sve učenike jednako utječe. Ima dobrih, a i loših strana.

16. Postoje li značajnije promjene, vezane uz uporabu društvenih medija, u odnosu na prethodne generacije koje ste poučavali? (ako učitelj ima duži radni staž)

Nemam duži radni staž

17. Za kraj, možete li navesti neke prednosti društvenih mreža za dobrobit učenika?

Prednost je mogućnost istraživanja, mogu saznati više nego što se moglo nekada bez društvenih mreža.

18. Možete li navesti neke manjkavosti korištenja društvenih mreža na dobrobit djeteta?

Mogu odvući u drugom smjeru, primjerice na neprimjereni sadržaj. Nedovoljna kontrola roditelja dovodi do raznih problema. Manjak koncentracije pretjeranim korištenjem društvenih mreža. Dijeljenje sadržaja koji nije provjeren i siguran.

UČITELJ 5

1. Dob: 35

Spol: Ž

Zvanje: Učiteljica razredne nastave

2. U kojem razredu/ razredima trenutno predajete nastavu?

U prvom razredu

3. Zna li koje su društvene mreže najpopularnije kod vaših učenika?

a. Ako da, možete li nabrojati neke od njih?

Youtube, TikTok

4. Smatrate li da bi nastavnici trebali biti upoznati s medijskim okruženjem učenika?

Smatram da bi iz razloga da znamo što točno djecu privlači, što ih zanima.

5. Smatrate li da bi škola trebala uvesti aktivnosti u okviru kojih bi učenici sustavnije učili o odgovornom korištenju medijskih sadržaja i medija?

Smatram da je to prijeko potrebno, kako bi djecu naučili da Internet nije samo zabava već da postoje i opasnosti koje se kriju, pa možda i usmjeriti djecu koje su dobre strane interneta za lakše učenje

6. Koristite li neku društvenu mrežu u nastavnom procesu kao način komunikacije s učenicima ili njihovim roditeljima?

a. Ako da, koje društvene mreže koristite?

b. Koliko često?

c. Zašto i kako?

Ne koristim u komunikaciji jer predajem prvašima i smatram da za komunikaciju to nije potrebno.

7. Dozvoljavate li svojim učenicima uporabu mobilnih uređaja na nastavi? Ne

8. Što mislite, u kojoj mjeri društvene mreže mogu pomoći učenicima u nastavnom procesu? Često na internetu pronalazim videozapise koje pobliže mogu djeci dočarati ono što učimo. Primjerice nedavno sam za temu proljeća djeci putem youtubea upalila videozapis koji prikazuje prirodu u proljeće i pjesmicu o proljeću.

9. Koliko učenika vašega razreda posjeduje mobilne uređaje? Možda polovina 10/20

10. Za što ih najčešće koriste? Za nazvati roditelje i igranje igara

11. Jeste li ikada u razredu imali problem vezan uz određen medij ili društvenu mrežu?

a. Ako da, možete li navesti kako ste pristupili rješavanju problema?

Nisam

12. Utječu li društvene mreže, odnosno učestalost njihova korištenja na odnose među djecom?

a. Ako da, možete li navesti neki primjer.

Možda u višim razredima da dok kod prvašića ne toliko. Vjerojatno svi gledaju popularne videozapise na TikToku, ali to ne utječe na njihove odnose.

13. Mislite li da će se djeca koja nemaju društvene mreže teže uklopiti među svoje vršnjake? Mislim da hoće, budući da društvene mreže same po sebi imaju dosta interesa kod djece pa samim time i povoda za razgovor. Djeca koja nemaju društvene mreže većinom će se isključiti iz razgovora o nečem što je popularno na društvenoj mreži.
14. Koriste li vaši učenici mobitele za vrijeme odmora? Ne
15. Utječe li dob učenika na učestalost i kvalitetu korištenja društvenih mreža? Da jer starija djeca imaju veće interese od djece u nižim razredima.
16. Postoje li značajnije promjene, vezane uz uporabu društvenih medija, u odnosu na prethodne generacije koje ste poučavali? (ako učitelj ima duži radni staž)
U mom slučaju ne.
17. Za kraj, možete li navesti neke prednosti društvenih mreža za dobrobit učenika? Lakoća dostupnosti informacijama u svakom trenutku, bogatstvo sadržaja.
18. Možete li navesti neke manjkavosti korištenja društvenih mreža na dobrobit djeteta? Gubljenje pojma o stvarnosti, stvaranje nepotrebnih idola.

UČITELJ 6

1. Dob: 45

Spol: Ž

Zvanje: Profesorica hrvatskoga jezika

2. U kojem razredu/ razredima trenutno predajete nastavu?

5,6,7,8

3. Znete li koje su društvene mreže najpopularnije kod vaših učenika?

a. Ako da, možete li nabrojati neke od njih?

Najpoznatije su Tik Tok, Snapchat, Whatsapp, Instagram

4. Smatrate li da bi nastavnici trebali biti upoznati s medijskim okruženjem učenika?

Naravno da bi trebali, danas se sve više u škole uvode aktivnosti vezane uz medije, digitalnu tehnologiju to uključuje i društvene mreže. Djeca više vremena provode za mobitelom nego za knjigom ili igranjem u prirodi, a nisu sigurni koje opasnosti se iza toga kriju. A mi kao učitelji bi trebali biti upućeni u ono što je njima dostupno i upozoriti ih na potencijalne probleme vezane uz digitalni sadržaj.

5. Smatrate li da bi škola trebala uvesti aktivnosti u okviru kojih bi učenici sustavnije učili o odgovornom korištenju medijskih sadržaja i medija?

Smatram da bi. Možda kroz neke radionice, igranje uloga, nešto što bi njima bilo blisko i zanimljivo. Mislim da samo održavanje sata u kojem ću ja kao učitelj govoriti što nije dobro i

upozoravati ih na negativnosti medijskog sadržaja i medija neće dovesti do pozitivnog učinka. Evo primjer: Ako ja konstantno govorim učeniku da njegov rukopis ne valja i da je katastrofa, to će u njemu probuditi neki bunt neće ga zbog mog govora popraviti, ali ako mu pokažem načine kako bi nešto mogao promijeniti da bude malo ljepši, dam mu čist primjer nečega, e tu bi već moglo doći do promjene.

6. Koristite li neku društvenu mrežu u nastavnom procesu kao način komunikacije s učenicima ili njihovim roditeljima?

a. Ako da, koje društvene mreže koristite?

b. Koliko često?

c. Zašto i kako?

a) Dok je nastava bila online koristila sam digitalnu mrežu Edmodo, gdje bi učenicima objavljivala nastavni sadržaj, davala neke zadatke. Trenutno više ne koristim.

b) Tijekom online nastave bilo je svakodnevno .

c) Edmodo mi je služio kao učionica. Primjerice uslikam lekcije koje bi taj dan obrađivali, podijelim ih s učenicima na toj mreži kao dokument i zatim im objavim dokument u kojem od njih tražim što da naprave nakon što pročitaju lekciju, primjerice neki zadatak.

7. Dozvoljavate li svojim učenicima uporabu mobilnih uređaja na nastavi?

Ne dozvoljavam

8. Što mislite, u kojoj mjeri društvene mreže mogu pomoći učenicima u nastavnom procesu?

U nastavnom procesu učenicima mogu pomoći eventualno kod razmjene informacija, pomoći u učenju kolegi, da se konzultiraju oko nečega što im je nejasno u nekoj nastavnoj jedinici.

9. Koliko učenika vašega razreda posjeduje mobilne uređaje?

Svi posjeduju

10. Za što ih najčešće koriste?

Za slušanje glazbe, dopisivanje s prijateljima, fotografiranje, objavljivanje privatnih slika i videa na društvene mreže...

11. Jeste li ikada u razredu imali problem vezan uz određen medij ili društvenu mrežu?

a. Ako da, možete li navesti kako ste pristupili rješavanju problema?

Imala sam nedavno problem gdje je jedna djevojčica drugoj slala neprimjerene poruke. Jedna od njih bila je „Stvarno si jadna, nitko u razredu te ne voli, ne prilazi mi slučajno kad me vidiš niti mi se obraćaj.“. Bio je neki problem gdje su se djevojčice posvađale jer je jedna rekla nekom dječaku tajnu o ovoj drugoj, i to se raširilo po razredu. Nakon toga su se svi počeli rugati toj curi, te je ona odlučila sama napasti curu preko Whatsappa što se primijetilo i na satu kad bi

jedna drugu ponižavale uzrečicama „Ko će znat nego ona“. Nakon toga je njihova razrednica sazvala roditelje i njih na sastanak gdje su otvoreno pričali o problemu. Mislim da se slučaj uspio riješiti nakon toga.

12. Utječu li društvene mreže, odnosno učestalost njihova korištenja na odnose među djecom?

a. Ako da, možete li navesti neki primjer.

Itekako utječu, djeca žele imati sve što imaju njihovi vršnjaci, prate nametnute trendove i ako nemaju nešto što imaju i drugi odmah su nezadovoljni.

13. Mislite li da će se djeca koja nemaju društvene mreže teže uklopiti među svoje vršnjake? Vjerojatno da, kao što sam već navela prate jedni druge, traže da im se kupi ono što je u trendu. I sad ako neko dijete nema društvene mreže, nije u toku što se događa kad njegovi vršnjaci pričaju o nekom novom trendu, popularnoj šali i slično.

14. Koriste li vaši učenici mobitele za vrijeme odmora?

Koriste, u predmetnoj nastavi to je teško djeci zabraniti.

15. Utječe li dob učenika na učestalost i kvalitetu korištenja društvenih mreža?

Smatram da stariji učenici društvene mreže više koriste nego učenici u nižim razredima. Imaju više informacija, više ulaze u neprimjeren sadržaj, komentiraju i dijele sve i svašta, rugaju se s drugima putem društvenih mreža.

16. Postoje li značajnije promjene, vezane uz uporabu društvenih medija, u odnosu na prethodne generacije koje ste poučavali? (ako učitelj ima duži radni staž)

Unazad deset godina smatram da se dosta pomaknula dobna granica korištenja društvenih mreža i medija. Nekad je to tek bilo kraj sedmog, osmi razred. Sad u petom skoro svi učenici imaju profil na jednoj od društvenih mreža.

17. Za kraj, možete li navesti neke prednosti društvenih mreža za dobrobit učenika?

Prednosti:

razmjene informacija, pomoći u učenju, da se učenici međusobno konzultiraju oko nečega što im je nejasno u nekoj nastavnoj jedinici.

18. Možete li navesti neke manjkavosti korištenja društvenih mreža na dobrobit djeteta?

Manjak koncentracije, povećan broj nasilnih ponašanja, rугanje na društvenim mrežama, dijeljenje privatnog sadržaja, dostupnost neprimjerenom sadržaju.

UČITELJ 7

1. Dob: 50

Spol: Ž

Zvanje: Magistra edukacije povijesti

2. U kojem razredu/ razredima trenutno predajete nastavu? Trenutno nastavu predajem u 5,6,7 i 8.razredu

3. Znete li koje su društvene mreže najpopularnije kod vaših učenika?

a. Ako da, možete li nabrojati neke od njih?

Facebook, Instagram i Tiktok

4. Smatrate li da bi nastavnici trebali biti upoznati s medijskim okruženjem učenika?

Smatram da bi jer su danas mediji neizostavni dio života mladih pa tako i učenika.

5. Smatrate li da bi škola trebala uvesti aktivnosti u okviru kojih bi učenici sustavnije učili o odgovornom korištenju medijskih sadržaja i medija?

Trebala bi možda kroz neke seminare, ali mislim da bi roditelji trebali biti ti koji će voditi brigu kojim i kakvim sadržajima njihova djeca pristupaju na internetu.

6. Koristite li neku društvenu mrežu u nastavnom procesu kao način komunikacije s učenicima ili njihovim roditeljima?

a. Ako da, koje društvene mreže koristite?

b. Koliko često?

c. Zašto i kako?

Ne koristim.

7. Dozvoljavate li svojim učenicima uporabu mobilnih uređaja na nastavi?

Ne

8. Što mislite, u kojoj mjeri društvene mreže mogu pomoći učenicima u nastavnom procesu?

Konkretno govoreći o svom predmetu mogu pomoći dosta jer u samo nekoliko klikova učenici mogu saznati o bilo kojem događaju i osobi iz naše povijesti.

9. Koliko učenika vašega razreda posjeduje mobilne uređaje?

Svi

10. Za što ih najčešće koriste?

Za igre, gledanje serija, dijeljenje sadržaja i dopisivanje putem Whatsapp.

11. Jeste li ikada u razredu imali problem vezan uz određen medij ili društvenu mrežu?

a. Ako da, možete li navesti kako ste pristupili rješavanju problema?

Nisam nikada imala problem takve vrste.

12. Utječu li društvene mreže, odnosno učestalost njihova korištenja na odnose među djecom?

a. Ako da, možete li navesti neki primjer.

Smatram da ne utječu pretjerano na odnose među djecom.

13. Mislite li da će se djeca koja nemaju društvene mreže teže uklopiti među svoje vršnjake? Moje mišljenje je da djeca i dalje prvenstveno gledaju kakav je netko kao osoba za druženje i igru bez obzira na to kakav mobitel imaju ili koliko su popularni na društvenim mrežama, bar u manjim sredinama kao što je naša.

14. Koriste li vaši učenici mobitele za vrijeme odmora?

Koriste.

15. Utječe li dob učenika na učestalost i kvalitetu korištenja društvenih mreža?

Stariji učenici sigurno više vremena provode na društvenim mrežama i znaju više o aktivnostima i onome što se na njima sve nalazi.

16. Postoje li značajnije promjene, vezane uz uporabu društvenih medija, u odnosu na prethodne generacije koje ste poučavali? (ako učitelj ima duži radni staž)

Postoje, samim time što je tehnologija postala dostupnija i razvijenija nego što je to bilo prije 15, 20ak godina.

17. Za kraj, možete li navesti neke prednosti društvenih mreža za dobrobit učenika?

Lakše je pronaći materijale za učenje kako učenicima tako i nama nastavnicima.

18. Možete li navesti neke manjkavosti korištenja društvenih mreža na dobrobit djeteta?

Konkretno gledajući svoj predmet na internetu se može naći bezbroj informacija koje i nemaju veze s istinom o nekom događaju ili osobi, što učenicima daje krivu sliku. Nedostatak je i velika količina vremena provedena gledajući u ekran, sadržaji koje bi trebali naučiti postaju nezanimljivi uspoređujući ih sa svime što mogu pronaći na društvenim mrežama.

UČITELJ 8

1. Dob: 32

Spol: Ž

Zvanje: Nastavnica Hrvatskoga jezika

2. U kojem razredu/ razredima trenutno predajete nastavu? 5,6,7 i 8

3. Zna li koje su društvene mreže najpopularnije kod vaših učenika?

a. Ako da, možete li nabrojati neke od njih?

Tiktok, Facebook, Instagram, Youtube, Whatsapp

4. Smatrate li da bi nastavnici trebali biti upoznati s medijskim okruženjem učenika?

Trebali bi biti upoznati kao bi mogli djelovati na pojedine probleme koji se događaju u školama, a vezani su usko s korištenjem društvenih mreža.

5. Smatrate li da bi škola trebala uvesti aktivnosti u okviru kojih bi učenici sustavnije učili o odgovornom korištenju medijskih sadržaja i medija?

Pa mislim da se to sad kroz informatiku dosta uvodi, stavlja se naglasak na sigurnost na internetu, kako se ponašati, što napraviti kad ti je netko sumnjiv ili ti šalje prijeteće poruke. Samo što mislim da djeca to olako shvaćaju, a roditelji ne kontroliraju i ne prate što sve oni rade po internetu.

6. Koristite li neku društvenu mrežu u nastavnom procesu kao način komunikacije s učenicima ili njihovim roditeljima?

a. Ako da, koje društvene mreže koristite?

b. Koliko često?

c. Zašto i kako?

Ne koristim. Smatram da su društvene mreže nepotrebne u nastavnom procesu i obrazovanju. Jeste li možda vi našli neki dobar primjer za nastavnu jedinicu putem neke društvene mreže? Nisam nikada, mislim da dobijemo sve potrebne materijale, a svaki učitelj trebao bi znati sam pripremiti se za nastavnu jedinicu.

7. Dozvoljavate li svojim učenicima uporabu mobilnih uređaja na nastavi?

Ne dozvoljavam.

8. Što mislite, u kojoj mjeri društvene mreže mogu pomoći učenicima u nastavnom procesu? U nastavnom procesu možda jedino komunikacija s drugim učenicima kada nisu upamtili što je za domaću zadaću ili im treba pomoć oko domaće zadaće, ali i to možda nije dobra stvar jer to znači da nisu dovoljno pratili na satu.

9. Koliko učenika vašega razreda posjeduje mobilne uređaje? Mislim da svi posjeduju.

10. Za što ih najčešće koriste? Za dopisivanje, objavljivanje svojih slika i videa, pregledavanje videa tiktokera koji im oduzimaju vrijeme, a od njih ništa korisno ne uče.

11. Jeste li ikada u razredu imali problem vezan uz određen medij ili društvenu mrežu?

a. Ako da, možete li navesti kako ste pristupili rješavanju problema?

Imala sam problem s jednom curom generacija prije. Prije otprilike 5, 6 godina. Djevojčica u osmom razredu počela se čudno ponašati, bila je zatvorena, na satu djelovala nezainteresirano, iako je bila dobar učenik. Nakon nekog vremena u razredu je počelo ruganje s njom, čim sam to primijetila odlučila sam pitati neke učenice što se događa. One su rekle kako su se razredom putem Whatsappa počele dijeliti slike na kojima se slikala gola. Odmah sam pozvala roditelje i upozorila ih na to. Roditelji su ostali šokirani, razgovarali su s njom i otkrili kako se putem

Whatsappa dopisivala s nepoznatim starijim čovjekom te je njemu slala svoje slike. Djevojčica je kasnije išla na razgovor s psihologom i problem se uspio riješiti, a roditelji su shvatili da su trebali više kontrolirati s kim se dopisuje.

12. Utječu li društvene mreže, odnosno učestalost njihova korištenja na odnose među djecom?

a. Ako da, možete li navesti neki primjer.

Mislim da itekako utječu. Danas djeca sve trendove koji se pojavljuju upijaju s društvenih mreža. Bili to dobro ili ne. Kopiraju sve izraze, ponašanja i koriste ih na nastavi. Nedavno je bilo ruganje s pjesmom koja je pobijedila na Srpskom izboru za pjesmu eurovizije. Kad sam ušla na sat oni su pjevali i glumili pranje ruku kao na tom spotu. Sve to vidjeli su od tiktokera na Tiktoku.

13. Mislite li da će se djeca koja nemaju društvene mreže teže uklopiti među svoje vršnjake? U višim razredima mislim da hoće jer djeca dosta u društvu koriste društvene mreže i razgovaraju o onom što na njima gledaju.

14. Koriste li vaši učenici mobitele za vrijeme odmora? Mislim da koriste.

15. Utječe li dob učenika na učestalost i kvalitetu korištenja društvenih mreža? Starija djeca veći problemi, manja djeca manji problemi.

16. Postoje li značajnije promjene, vezane uz uporabu društvenih medija, u odnosu na prethodne generacije koje ste poučavali? (ako učitelj ima duži radni staž)

Mislim da djeca sad sve više koriste razne medijske sadržaje i otkrivaju različite društvene mreže. Puno više vremena provode za mobitelom nego što je to prije bilo. Nekada u petom razredu nije nitko imao mobitel, a danas ako netko nema čudno je zašto nema.

17. Za kraj, možete li navesti neke prednosti društvenih mreža za dobrobit učenika?

Jedinu prednost ću istaknuti, a to je dogovaranje oko eventualnih nastavnih jedinica, ako im nešto nije jasno da pomognu jedno drugome.

18. Možete li navesti neke manjkavosti korištenja društvenih mreža na dobrobit djeteta?

Previše vremena učenici provode za mobitelom, odvlači im pažnju nisu u stanju učiti da kroz pola sata ne uđu na mobitel vidjeti ima li kakva novost ili pogledat neki video na tiktoku i slično. Često traže dopisivanje objavom „Netko za dop Dm/Wapp?“. Upoznaju se s nepoznatim osobama, komunikacija uživo postaje nepotrebna, sjede jedan do drugog i dopisuju se. Manjak koncentracije i pažnje na satu.

UČITELJ 9

1. Dob: 42

Spol: M

Zvanje: Magistar fizike i informatike

Trenutno predajem informatiku 5,6,7 i 8 razredu.

2. Znete li koje su društvene mreže najpopularnije kod vaših učenika?

a. Ako da, možete li nabrojati neke od njih?

Instagram i Tiktok

3. Smatrate li da bi nastavnici trebali biti upoznati s medijskim okruženjem učenika?

Smatram da bi trebali biti upoznati iz razloga što tehnologija svaki dan napreduje, a pogotovo učenici prate zadnje trendove tehnologije i ukoliko smo upoznati i mi s tim lakše nam je pratiti njihov međusobni odnos.

4. Smatrate li da bi škola trebala uvesti aktivnosti u okviru kojih bi učenici sustavnije učili o odgovornom korištenju medijskih sadržaja i medija?

Škola bi obavezno trebala to uvesti u nastavu jer se na društvenim mrežama lako izgubi pojam o stvarnosti. Lakše se kaže ono što se ne misli, a u stvarnosti je zabranjeno ili j teže izreći.

Na koji način škola može pomoći? Pa možda da uvedu dodatne edukacije o društvenim mrežama i medijima općenito, da budu usmjerene i na učenike i učitelje.

5. Koristite li neku društvenu mrežu u nastavnom procesu kao način komunikacije s učenicima ili njihovim roditeljima?

Kao način komunikacije ne koristim nijednu društvenu mrežu.

6. Koristite li društvene mreže u nastavi?

a. Ako da, koje društvene mreže koristite?

b. Koliko često?

c. Zašto i kako?

Koristim Youtube. Nekada znam upaliti neki poučni videozapis da učenicima približim nastavni sadržaj, možda jednom tjedno.

7. Dozvoljavate li svojim učenicima uporabu mobilnih uređaja na nastavi?

Ne dozvoljavam

8. Što mislite, u kojoj mjeri društvene mreže mogu pomoći učenicima u nastavnom procesu?

Mogu dosta pomoći jer mogu približiti učenicima nastavni sadržaj koji je lakše uvojitii putem videozapisa nego čitajući iz udžbenika.

Također mogu pomoći djeci kao sredstvo komunikacije prilikom opravdanog izostanka s nastave mogu kolegu iz razreda zamoliti da im putem društvene mreže podijeli sadržaj i ono što su taj dan radili na satu.

9. Koliko učenika vašega razreda posjeduje mobilne uređaje?

Svi

10. Za što ih najčešće koriste?

Za komunikaciju s drugima.

11. Jeste li ikada u razredu imali problem vezan uz određen medij ili društvenu mrežu?

a. Ako da, možete li navesti kako ste pristupili rješavanju problema?

Nisam

12. Utječu li društvene mreže, odnosno učestalost njihova korištenja na odnose među djecom?

a. Ako da, možete li navesti neki primjer.

Utječu u toj mjeri da djeca prateći društvene mreže vide razne sadržaje koje pokušavaju oponašati ne imajući u vidu posljedice.

13. Mislite li da će se djeca koja nemaju društvene mreže teže uklopiti među svoje vršnjake? Mislim da hoće jer najčešće teme među učenicima vezane su za trendove na društvenim mrežama.

14. Koriste li vaši učenici mobitele za vrijeme odmora?

Koriste.

15. Utječe li dob učenika na učestalost i kvalitetu korištenja društvenih mreža?

Mislim da utječe. Stariji učenici više vremena provode na društvenim mrežama te samim time lakše dopiru do šireg sadržaja.

16. Postoje li značajnije promjene, vezane uz uporabu društvenih medija, u odnosu na prethodne generacije koje ste poučavali? (ako učitelj ima duži radni staž)

Imam radni staž od 5 godina i do sad nisam uočio značajnije promjene.

17. Za kraj, možete li navesti neke prednosti društvenih mreža za dobrobit učenika?

Brzina komunikacije, lakoća prijenosa informacija, slika, videa, dostupnost informacijama koje im mogu pomoći u učenju i onome što ih zanima.

18. Možete li navesti neke manjkavosti korištenja društvenih mreža na dobrobit djeteta?

Opasnost od korištenja neprimjerenih sadržaja, korištenje društvenih mreža kao alata za međusobne svađe/ neprimjerne poruke, gubitak koncentracije i pojma o stvarnosti.

UČITELJ 10

1. Dob: 38

Spol: Ž

Zvanje: Profesorica engleskoga jezika

2. U kojem razredu/ razredima trenutno predajete nastavu?

Predajem engleski jezik u 5,6,7 i 8 razredu.

3. Zna li koje su društvene mreže najpopularnije kod vaših učenika?

a. Ako da, možete li nabrojati neke od njih?

Youtube, TikTok, Instagram, Facebook, Snapchat

4. Smatrate li da bi nastavnici trebali biti upoznati s medijskim okruženjem učenika?

Trebali bi svakako jer se sve više problema javlja upravo zbog svega onoga što učenici vide na društvenim mrežama. Primjerice česta pojava u nastavi su razni pokreti, geste i mimike lica koje vide na TikToku.

5. Smatrate li da bi škola trebala uvesti aktivnosti u okviru kojih bi učenici sustavnije učili o odgovornom korištenju medijskih sadržaja i medija?

Smatram da bi baš iz razloga koji sam navela i u prethodnom pitanju.

Na koji način? Primjerice seminare i radionice. Možda dovesti gosta predavača koji će im pobliže objasniti što sve postoji na društvenim mrežama, što je dobro, a što pak ne.

Koristite li neku društvenu mrežu u nastavnom procesu kao način komunikacije s učenicima ili njihovim roditeljima?

a. Ako da, koje društvene mreže koristite?

b. Koliko često?

c. Zašto i kako?

Ja u nastavi dosta upotrebljavam digitalne alate u kojim često radim kvizove za djecu, no društvene mreže jako malo, u komunikaciji s roditeljima ne koristim, za sve što treba zovem ih. S djecom sam koristila društvenu mrežu Edmodo u kojoj sam im stavljala razne zadatke i pojašnjenja lekcija dok se odvijala online nastava. Prednost te mreže je to što se i roditelji mogu pridružiti u „razred“ i vidjeti jesu li njihova djeca riješila zadatak. Koristim ponekad i Youtube za objašnjenje nastavnog sadržaja ili zanimljivosti koje postoje.

6. Dozvoljavate li svojim učenicima uporabu mobilnih uređaja na nastavi? Ne

7. Što mislite, u kojoj mjeri društvene mreže mogu pomoći učenicima u nastavnom procesu?

Mogu itekako pomoći, vodeći se iskustvom iz svoga predmeta dosta djece je lakše savladalo engleski jezik služeći se društvenim mrežama kao pomoći pri učenju u shvaćanju određenih gramatičkih pravila i izgovora.

8. Koliko učenika vašega razreda posjeduje mobilne uređaje? Svi.

9. Za što ih najčešće koriste? Pretpostavljam za dopisivanje, fotografiranje, igre, gledanje serija i filmova.

10. Jeste li ikada u razredu imali problem vezan uz određen medij ili društvenu mrežu?

a. Ako da, možete li navesti kako ste pristupili rješavanju problema?

Jednom se dogodila situacija da je jedna djevojčica bila izrugana nakon objave svoje slike na društvenoj mreži, inače se radi o sramežljivoj djevojčici. Druge cure iz razreda dijelile su tu sliku preko Whatsapp aplikacije, to je dovelo do toga da su je i dječaci počeli ismijavati. Sve to doznala sam na satu razrednika dok smo pričali o međusobnom pomaganju kad se djevojčica potužila da joj se rugaju. Na sljedećem satu razrednika napravila sam radionicu u kojoj je svaka grupa imala problem sličan ovom što se dogodilo te su sami morali odglumiti kako riješiti problem. Radilo se o učenicima šestoga razreda.

11. Utječu li društvene mreže, odnosno učestalost njihova korištenja na odnose među djecom?

a. Ako da, možete li navesti neki primjer.

Svakako utječu jer su danas društvene mreže postale središte svih događanja.

12. Mislite li da će se djeca koja nemaju društvene mreže teže uklopiti među svoje vršnjake? Pa mislim da hoće, pogotovo u višim razredima kad svatko od njih ima barem jednu društvenu mrežu.

13. Koriste li vaši učenici mobitele za vrijeme odmora? Da

14. Utječe li dob učenika na učestalost i kvalitetu korištenja društvenih mreža? Pretpostavljam da što su stariji više koriste društvene mreže, a samim time više znaju razlikovati dobru informaciju od loše.

15. Postoje li značajnije promjene, vezane uz uporabu društvenih medija, u odnosu na prethodne generacije koje ste poučavali? (ako učitelj ima duži radni staž)

Pa mislim da prije nije bilo toliko društvenih mreža. Kad sam ja počela raditi samo neki od učenika imali su Facebook i koristili se njime i eventualno Youtubom, dok je danas puno više društvenih mreža.

16. Za kraj, možete li navesti neke prednosti društvenih mreža za dobrobit učenika?

Pojašnjenja nastavnog sadržaja, dostupnost informacijama u bilo kojem trenutku, dijeljenje i rješavanje zadataka putem nekih društvenih mreža(Edmodo), zanimljiva videa kako nešto napraviti(Youtube).

17. Možete li navesti neke manjkavosti korištenja društvenih mreža na dobrobit djeteta?

Previše vremena učenici provode na društvenim mrežama, usvajaju navike i ponašanja koja nisu primjerena njihovoj dobi, upoznavanje s nepoznatim osobama.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja ANA KLAPEŽ, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja magistra/magistrice Primarnog obrazovanja, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 14.7.2022

Potpis

AKlapež

IZJAVA O POHRANI ZAVRŠNOG / DIPLOMSKOG RADA U DIGITALNI
REPOZITORIJI FILOZOFSKOG FAKULTETA U SPLITU

STUDENT/ICA	ANA KLAPEŽ
NASLOV RADA	UTJECAJ DRUŠTVENIH MREŽA NA DOBROBIT UČENIKA OSNOVNOŠKOLSKOG OBRAZOVANJA IZ PERSPEKTIVE UČITELJA
VRSTA RADA	DIPLOMSKI RAD
ZNANSTVENO PODRUČJE	DRUŠTVENE ZNANOSTI
ZNANSTVENO POLJE	PEDAGOGIJA
MENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	izv. prof. dr. sc. MORANA KOLUDROVIĆ
KOMENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	
ČLANOVI POVJERENSTVA (ime, prezime, zvanje)	1. prof. dr. sc. MAJA LJUBETIĆ 2. izv. prof. dr.sc. MORANA KOLUDROVIĆ 3. doc. dr. sc. KATIJA KALEBIĆ JAKUPČEVIĆ

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/ica predanog završnog/diplomskog rada (zaokružiti odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju*, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude (zaokružiti odgovarajuće): a.) u otvorenom pristupu

b.) rad dostupan studentima i djelatnicima Filozofskog fakulteta u Splitu

c.) rad dostupan široj javnosti, ali nakon proteka 6/12/24 mjeseci (zaokružiti odgovarajući broj mjeseci)

U slučaju potrebe dodatnog ograničavanja pristupa Vašem ocjenskom radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnom tijelu u ustanovi.

___ Split, 14. srpnja 2022.

mjesto, datum

_____ potpis studenta/ice

AKlapež